

ASPECTE ALE ÎNVĂȚĂMÂNTULUI ROMÂNESC ÎN SEC. AL XIX-LEA LA MUZEUL OLTENIEI CRAIOVA

Violeta Dan*

Rezumat: Sunt prezentate aspecte ale învățământului românesc extrase din cărți aflate sub oblăduirea Muzeului Olteniei Craiova: profesori craioveni, Regulamentul școlilor publice din Principatul Țării Românești în anul 1832, tipografiile și posesorii cărților prezentate. Se pune accent pe rolul important al școlii românești în formarea tinerelor generații, făcându-se referire mai ales la școala craioveană. La sfârșit prezint un catalog alfabetic al cărților tipărite între anii 1787-1866.

Abstract: Aspects of Romanian education extracted from books under the auspices of the Oltenia Museum Craiova are presented: Craiova teachers, the Regulation of public schools in the Principality of Wallachia in 1832, the printing houses and the owners of the books presented. Emphasis is placed on the important role of the Romanian school in the formation of the young generations, referring especially to the Craiova school. At the end I present an alphabetical catalog of books printed between 1787-1866.

Cuvinte cheie: Muzeul Olteniei, manuale, profesori, regulament al școlilor, catalog.

Key-words: Museum of Oltenia, textbooks, teachers, school regulations, catalog.

În anul 1821 Constantin Diaconovici-Loga, în calitate de profesor al Școalelor Preparande Românești din Arad¹, propune să fie predate în școlile românești următoarele materii: Teologia dogmatică și morală, Istoria vechiului și noului testament, Tâlcuirea Sfintei Evanghelii, Cântarea bisericii cu Tipicul, Gramatica românească, Epistolografia sau învățătura cum se fac tot felul de scrisori și zapisuri, Pedagogia și Metodica, Aritmetica, Geografia matematică, fizică și politică, Citirea și scrierea limbii slovenești, nemțești și ungurești, împreună cu regulile gramatice.

La Craiova, în școala de învățatură obștească de la Mănăstirea Obedeanu, devenită în 1822 școală publică sub numele de Școala Domnească, cu curs primar și clase superioare, se învățau limbile română, franceză și greacă. În primăvara anului 1825, dascălii Stanciu Căpățâneanu și Grigore Pleșoianu, înființează la Biserica Obedeanu Școala Națională de Limbă Română. Din 20 mai 1826 Școala Domnească este trecută sub controlul direct al Eforiei Școalelor, devenind o școală cu caracter național. Grigore Pleșoianu numește aceste școli drept „școalele de științe pe limba românească”².

Școala primară de fete Lazaro-Otetelișanu³ și Liceul internat de fete⁴, astăzi Liceul Elena Cuza, au fost înființate în anul 1837. Pe fațada clădirii de lângă Liceul Elena Cuza se află o plăcuță cu inscripția următoare: „Așezămintele școlare Lazaro-Otetelișanu. În această clădire a funcționat cu începere din anul 1841 Școala Externă – prima școală publică din Țara Românească. Ctitori: Vornicul Iordache Otetelișanu și Marele Aga Grigore Otetelișanu. Activitatea școlii este continuată în prezent de Colegiul Național “Elena Cuza”. 1 Decembrie 2000”

În Țara Românească învățământul cuprindea în anul 1837 două colegii în București și Craiova, patru seminarii în patru Episcopii și cca 20 de școli începătoare sau normale prin toate județele, instituite și pensionate⁵. Înainte de 1840 învățământul craiovean particular număra trei școli

* Muzeograf, Muzeul Olteniei Craiova, e-mail: violeta.stanescu@yahoo.com.

¹ Diaconovici-Loga, 1821, p. 4. La p. 5 autorul anunță următoarele cărți care sunt gata de tipar: Gramatica, Epistologia, Tipicul cu cântările, Plutarh pentru creșterea pruncilor, Viața marelui viteaz Velizarie.

² „Școalele de științe pe limb'a Românească, s'aũ deschis' ȃn Craiov'a de D. Stanciũ Căpățineanu' Profesor' Național', la 1826, maiũ20.” Pleșoianu, 1828, p. III, nota de subsol.

³ Institutul Lazaro-Otetelișanu a fost înființat în 1837 de către frații „Iordache și Gregoriu Otetelișanu”. Două inscripții, 1934, p. 422.

⁴ Liceul internat de fete Elena Cuza a fost fondat în 1837 de către „Lazaro și Otetelișanu”. Două inscripții, 1934, p. 422.

⁵ Almanahu, 1837, p. 176.

grecești cu 77 de elevi și cinci românești cu 130 de școlari.⁶O parte dintre profesorii craioveni ai anilor 1837, 1842 și 1848 sunt menționați în câteva almanahuri din colecția de carte veche și rară a Muzeului Olteniei, după cum urmează:

Carcalechi, Zaharie-Almanahu statului din Prințipatul a toată Țara Romanească pe anul 1837, Buda. P. 95: Școala Centrală din Craiova.⁷/ Inspectorul Școalelor. / D. Sluger Stanciu Căpățâneanu. / Profesori din Clasele de Umaniore. / D. Constandin Carbovici, Profesor de Geo- / grafie și Hronologie. / D. Lizamont, Prof: de Linba Franțozască. / D. Constandin Leca, Profesor de Caligra- / fie și desen. / D. Pitar C. Mondaniotu, Prof: de Linba / Elinească. / Școalele începătoare. / D. G. Călinescu, Profesor de Cl: III. / D. G. Mihăiescu, Prof: de Cl: I. și II. / Comitetul de Inspeția Școalelor din Craiova. / D. Alecsandru Racoviță, Clucer Mare. / D. Georgie Oteteleşanu, Clucer Mare.

P. 176:., *Cultura / de acum stă în Instrucția publică ce are două / mari colegii, în București și Craiova; patru / Seminare în patru Episcopii, și alte vre o 20 / școli publice începătoare sau normale, prin / toate județile; institute și penzionate pen- / tru creșterea și educația tinerilor copii și / fete, ș. al.*”

Almanah al statului pentru anul 1842, București, 1842. P. 146: Profesorii școalei centrale din / Craiova. / Inspectorul aceștii școli. / D. Ioan Maiorescu, Inspector și Profesor de sti- / lul scrierii și istorii. / - G: Mihăiescu Prof: Cl: I și al II de âncepători. / - Georgie Călinescu Prof: Cl: III idem. / - Pitaru D: Sergiad – de grămatica Românească. / - Chiriță Barbovici – de Geografie și Aritmet: / - Pitaru C. Mondaniotu de limba Grecească. / - Constantin Leca - de Caligrafie și Desen. / - Defur – de Franțozește.

Almanah al statului pe anul 1848, În al 10-lea An, București, 1848.

P. 132: Școala Centrală din Craiova. / D. Sedar Ioan Maiorescu, inspector. / - Y. Panaiotescu, scriitor. / - C. Tăpislăvescu, epistat.

P.-le 132-133, Clase Gimnaziale. / D. Diufur, professor de limba Franceză și / Latină. / - Raimond, idem de limba Franceză. / - Pitar Constantin Mondani, professor de limba / Elinească. / - Pitar Constantin Leca, professor de caligra- / fia și desemnu. / - Țimerman, professor de limba Germană.

P. 133, Clase Elementare. / A. Pitar S. Turnavitu, professor I. / - Pitar Grigorie Mihălescu, Profesor II.

P. 133, Școală esternă de fete numită / Oteteleşană. / D. profesor de carte românească, G. Panaiotescu. / Învățătoare de cusături și de alte lucrări / de mână, D-a Drăgoiasca.

P. 133, Școalele elementare... Pitar I. Brezoianu, profesor I. la Craiova. / - V. Burdeanu, profesor II. idem.

La 7 decembrie 1831 începeau cursurile școlii craiovene după normele Regulamentului Organic. Din pleiada dascălilor craioveni ai anilor 1826 - 1865 îi amintesc pe următorii: Stanciu Căpățâneanu, (la 1826 profesor de gramatică și aritmetică), Grigore Pleșoianu (profesor de caligrafie, aritmetică), Aaron Florian⁸ (la 1831 prof. de geografie și istoria sfântă, istorie universală), Alexe Marinovici⁹, C. Montaniotul¹⁰ (limba grecească), Mitrănescu Malin¹¹ (limba grecească), Gr. Mihăiescu, Visamont (limba franceză), Chiriță Barbovici (geografie și hronologie, aritmetică), Constantin Leca¹² (prof. de desen și caligrafie), Grigore Bucureșteanu¹³ (1835), F. Gros (limba franceză), Ioan Maiorescu (istorie și

⁶ Rev. înv., 1912, p. 537.

⁷ Pentru delimitarea rândurilor citate s-au folosit bare oblice.

⁸ Popescu, 1931a, p. 370.

⁹ Popescu, 1931a, p. 389.

¹⁰ Popescu, 1931a, p. 391.

¹¹ Popescu, 1931a, p. 395.

¹² Oltenia, 1943, p. 424.

¹³ Rădulescu, 2020, p. 223.

stilul scrierii), Vasile Maiorescu (limba latină), Dimitrie Serghiadi (gramatică), Dufour (limba franceză și limba latină), Constandin Carbovici, (geografie și hronologie), Gh. Călinescu, Dimitrie Scriicescu¹⁴ (înv. lancasterian la școla privată de la bis. Sf. Gheorghe vechi), Ștefănescu Dimitrie¹⁵ (înv. la școla privată de la biserica Mântuleasa), Gheorghie Ioan¹⁶ (înv. la școla privată de la biserica Hagi Enuș), Florea Nicolae¹⁷ (înv. la școla privată de la biserica Sf. Ioan), Petrescu Dimitrie¹⁸ [înv. la școla privată de la biserica Bășica (Toți Sfinții)], Chiriță Rosescu (la 1841 profesor la Mănăstirea Obedeau)¹⁹, Theodor Margot (în 1842 profesor la Școala Centrală), G. Panaiotescu (sau Iorgu Panaiotescu, în 1848 prof. de carte românească la Școala Otetelișanu), Raimond (limba franceză), G. Țimerman (limba germană), pitarul S. Turnavitu, Drăgoiasca (în 1848 învățătoare de cusături și de alte lucrări de mână, Școala externă de fete Otetelișanu), I. Brezoianu, V. Burdeanu, C. Hristescu (limba latină, română și geografia), A. Drăgoescu (limba română, latina, istoria, geografia), Gh. Arnold (limba germană), Vasile Calloianu (istoria și geografia), Mih. Angelescu (religie), M. Amzulescu (religie), M. Petrescu (muzică vocală), Dumitru Valerian, Grigore Mirescu, Ioan Pârvulescu, C. Cristescu și Simion Mihale (științe naturale), Ion Faur (limba română și limba latină), Ion Grecescu și Gh. Cernătescu (matematică), Mihail Anghelescu (religie), George Marin Fontanin (limba română, limba latină, filosofie. La 1851²⁰ era prof. de geografie, fizică, matematică și istorie sfântă), Ion Bombăcilă (filosofie), Gh. Cantorichi (limba germană), Șt. Nicopolu (muzică), Vasile Puianu, Anne D'Hauterie (limba franceză), Ana Merișescu (licențiată, prof. de științe naturale), Zoe Sentner (licențiată, prof. de științe matematice)²¹.

Legea Instrucțiunii Publice din noiembrie 1864 a pus bazele învățământului modern. Astfel, învățământul era împărțit în învățământ primar, obligatoriu și gratuit pentru băieți și fetede 8-12 ani și învățământ secundar, compus din ciclul inferior sau gimnaziul de patru ani și ciclul superior, liceul propriu-zis, de încă trei ani.

După anul 1905 Spiru Haret a introdus instrucția militară în școlile normale²².

Reformele ortografice din 1862 au permis un sistem unic de educație pe tot teritoriul țării.

În anul 1866 este adoptat primul Regulament de ordine și disciplină pentru licee și gimnazii, iar în 1870 regulamentul similar pentru școlile primare. Regulamentele au stabilit obligațiile și drepturile elevilor și ale profesorilor, normele de conduită în școală și în afara ei, sistemul de pedepse și recompense.

Anii 1880 au fost marcați de alte reforme, ministrul educației Spiru Haret creează un program de reformă și modernizare în învățământ, care a reușit alfabetizarea zonelor rurale.

În anul 1831 Petrache Poenaru (absolvent al Școlii Obedeau) era profesor de matematică la Sf. Sava și Director al Școlilor din Muntenia. El a întocmit legea școlară din 1832 adaptată la Regulamentul Organic²³, a întemeiat colegiile naționale din București și Craiova. Structura școlii românești după adoptarea Regulamentului Organic reiese de la p.-le 71-73, *Cap I învățăturile ce sau așazat în școalele naționale*, extras din **Regulament al școalelor publice din Prințipatul Țării Rumânești**, București, [1832²⁴]:

Secția I-a Școalele începătoare

1-iu Școalele naționale să vor împărți în patru ramuri deosebite, adică 1-iu Școale începătoare, 2-lea Umaniore, 3-lea Îmvățături complementare, 4-lea Cursuri speciale.

2-lea Școalele începătoare vor coprinde patru clasuri de un an fieși care.

¹⁴ Rev. înv., 1912, p. 538.

¹⁵ Rev. înv., 1912, p. 538.

¹⁶ Rev. înv., 1912, p. 539.

¹⁷ Rev. înv., 1912, p. 538.

¹⁸ Rev. înv., 1912, p. 538.

¹⁹ Rădulescu, 2020, p. 223.

²⁰ Popescu, 1931a, p. 399.

²¹ Rădulescu, 2020, p. 223.

²² Popescu, 1912, pp. 456-460.

²³ Segescu, 1943, p. 137.

²⁴ Muzeul Olteniei Craiova, nr. inv. I 5187(125). Vezi și Pospai, 2003, p. 140.

3-lea În Clasa întâi copii vor începe a învăța să citească și să scrie după metoda lancastric; în cel d'al doilea să vor deprinde după același metod, a scrie dictando, și a citi slobod pe deosebite cărți ce să vor hotărâ pentru aceasta, să vor deprinde încă la acele patru lucrări ale Aritmetici, făcând socoteală din gând cu numere simple; această deprindere va da mai la urmă școlarului multă înlesnire a face curând orî ce socoteală.

4-lea Metoda lancastric să va întrebuința numai la aceste două dintâi clase.

5-lea În clasa al treilea copii vor învăța una după alta catihismul legii ortodoxe, elementurile Gramaticii rumânești, Geografii și de Aritmetica practică, până la frângerî inclusiv.

6-lea În clasa al patrulea, să vor învăța începuturi de Geometrie și de Mihanică practică; să vor deprinde la scriere prin regulile gramaticești, vor învăța încă începuturi de deseniu liniar, și de cântarea bisericască.

Aceste învățături vor fi trebuincioase mai ales tinerilor cari nu vor putea să urmeze mai departe ale lor învățături care însă eșind dintr'acest clas să vor da la vr'un meșteșug. Aceșora să vor da numai cunoștințele cele mai simple de Geometrie, și de mihanică care sânt de neapărată trebuință pentru lucrarea din toate zilele la zidărie, dulgerie și cele lalte.

Secția II Umaniore

7-lea Umaniorile să vor împărți iarăși în patru clase.

8-lea În Clasa întâi să va învăța gramatica rumânească pe deplin, caligrafia, deseniu, și începuturi de limba franțozească.

9-lea În Clasa al doilea să vor face teme pentru aplicația Gramaticii rumânești, să vor învăța elementurile Geografiei și ale hronologiei, să va urma deseniu; să va face încă analisisul gramatici de limba franțozească.

10-lea În Clasa al treilea să va face partea întâi de istoria universală, să va începe cursul de aritmetică rezonată, și să va întinde până la frângerî inclusiv, să va urma deseniu, să va face analisisul logic al limbi franțozești, în cea mai după urmă să va începe cursul limbilor grecești și latinești.

11 În al patrulea clas cursul de Istorie și de Aritmetică să va sfârși, să va aplica aritmetica la ținerea registrurilor, să va urma deseniu, să va săvârși și cursul limbi franțozești prin leții de Literatura aceștii limbi, să va urma cursul limbilor grecești și latinești.

Secția III Învățături complementare.

12 Învățăturile complementare să împart în trei clase.

13 În cel dintâi să va învăța Ritorica, și învățăturile slobode, Geometria, algebra, și să va săvârși cursul limbilor grecești și latinești.

14 În clasa al doilea să va învăța istoria literaturii, Logica și Fisica.

15 În clasa al treilea să va învăța moralul arheologia, și Himiia.

Secția IV Cursuri speciale.

16 Aceste cursuri vor coprinde legile, matematica aplicată, și agricultura practică.

17 Cursul legilor va fi compus de trei clase.

18 În cel dintâi să va urma dreptul civil și comercial.

19 În cel d'l doilea să va învăța dreptul criminal, și procedura.

20 În cel d'l treilea istoria dreptului, și economia politică.

21 Cursul de matimatică aplicată va fi compus iarăși de trei clase.

22 În cel dintâi să va învăța trigonometria aplicată, la meșteșugul de rădicarea placurilor, și Algebra superioră.

23 În clasa al doilea să va învăța mai întâi calculul diferențial și integral, pe urmă Geodesia, pe cât poate fi trebuincioasă la triangulația cea mare pentru rădicarea planupelor Topografice.

24 În clasa al treilea să va învăța Mehanica și arhitectura.

25 Cursul de agricultura practică să împarte în trei clase.

26 În cel dintâiu să vor învăța principurile culturii de obște, Botanica și Mineralogia aplicată la agricultură.

27 În clasul al doilea să va învăța meșteșugul veterinariu, și învățătura de iconomia pădurilor.

28 În al treilea clas să va învăța iconomia industrială, și practica în tot felul de lucruri folositoare ce să pot da pământului în țara Rumânească.

Secția V Cursuri slobode.

29 Osebit de aceste cursuri vor fi și alte învățături slobode care nu intră în nici una din despărțirile de mai sus arătate. Acestea vor fi cursurile de istoria naturală, de limba grecească vorbitoare, slavonească și Rusească.

30 Învățăturile începătoare fiind deobște mai de trebuință, să va așaza în fieși care Oraș de căpetenie duprin județe câte o școală începătoare cu cele dintâiu trei clasuri.

31 Localul trebuincios pentru aceste școale duprin județe să va închiria și mobila cu cheltuiala lăcuitorilor acelor orașe.

32 Clasul al 4-lea să va așaza de o camdată numai în școala din București și din Craiova.

33 Umaniorile să vor așaza numai în școala din Craiova, și din București. La una dintr'aceste școale după voința părinților vor merge școlari ce vor trece clasurile în școalele începătoare, și vor voi aș urma mai departe învățăturile.

34 Clasurile de învățături complementari, și de cursuri slobode să vor face numai în București.

Se observă cu ușurință faptul că școala craioveană în anul 1832 era foarte importantă, fiind pe locul al doilea, după București. Sintetizând expunerea de mai sus, la Școlile începătoare, formate din 4 clase, se predau materiile: citire și scriere (cl. I); scriere după dictare și citire liberă, matematică (cl. a II-a); catehismul ortodox, gramatica românească, geografia, aritmetica practică (cl. a III-a); geometrie și mecanică practică, scriere, desen liniar, cântare bisericească (cl. a IV-a).

Școlile umane, formate tot din 4 clase, cuprindeau materiile: gramatica românească, caligrafie, desen, limba franceză (cl. I); gramatica românească, geografie și cronologie, desen, analiza gramaticii franțuzești (cl. a II-a); istorie universală, aritmetică, desen, analiza logică a limbii franțuzești, limba grecească și limba latină (cl. a III-a); istorie, aritmetică, desen, literatura limbii franțuzești, limba grecească și limba latină (cl. a IV-a). Învățăturile complementare erau formate din 3 clase unde se predau lecții de: retorică, geometrie, algebră, limbă grecească și limbă latină (cl. I); istoria literaturii, logica și fizica (cl. a II-a); morală, arheologia și chimia (cl. a III-a). La cursurile speciale se învățau: legile, matematică aplicată, agricultură practică, fiecare dintre aceste materii studiindu-se câte 3 ani. Cursurile libere aveau în componență: istoria naturală, limba grecească vorbită, limba slavonă și limba rusă.

Din regulamentul școlilor publice în anul 1832 reiese faptul că în fiecare oraș reședință de județ se înființează Școli începătoare care își desfășoară activitatea în locații închiriate și mobilate cu cheltuiala locuitorilor.

În *Călindariu așăzat pã șapte planete*, Ed. a V-a, [București], 1842, la f. 5n. sunt tipărite *Numele a mai mûlți Bãrbãți și Tineri ce au contribuit sau au figurat la regenerãția Limbei. Tãtã a Grãmãticii rumãnești, Ienãche Vãcãrãscul. Cel dintãiu cãre a supus limba sùpt rãgulile Poeziei și va sluji de modél clãsic, Iãncul Vãcãrãscul. Fondãtoriuul Șcõalii din sf[ã]ntul Sãvva și întâiuul ìnvãțãtoriuul a științelor în limba Pãtriei, Geõrgie Lãzar. Cel dintãiu aducãtor al metõduluul Lancasteriãn în Țãra rumãneascã, Dimiãrie Vile. Cel dintãiu traducãtor, al acãstuul metõd și ìncercãtor al pũne în lucrãre, Daniul Tomãscul. - Pedãcele 'lau fãcut ași pãrãsi Pãtria, și au murit în sãrãcie ìntre Școlãrii Univeritãții din Bũda. Cel dintãiu cãre au pus în lucrãre metõdul acãsta în limba rumãneascã, T. Palãdi. Sprijinitoriuul și stãruitoriuul de ase ìntemeia Șcõalele științifice în limba Pãtriei, Bãnul C. Bãlãceanul. Restatornicitoriuul și ìnfrumșețitoriuul Șcõalei din s. Sãvva, cùm*

și reazămul și sprijinitorul Eî, răposatul Dómn Grigórie Ghica. *Istóriciî Rumâni despre începútl și întâmplările Rumânilor: Prințul Moldáviei Cantimír, Vórnícú Moldáviei Uréche, Pétru Máior, Șincaî, F. Aaron. Cél dintâiú Literátur Rumân, întreprinzetór a arátà origina fieșcăria ziceri, și mijlocul cùm póate cultivà și îmbogăți límba, P. Iorgovici. Cei dintâiú disciplii la Matimáticã și Filosofie în límba rumâneascã súpt Geórgie Lázár, Ióan Pándeale (mórt în Itália) Ióan Mãinescul. Ióan Crásnárul, Daniíl Toméscul, Constantín Páncul, I. Eliád. Cei dintâi Tineri trimiși spre învățáturã în Európa cu cheltuiala Pátriî: Prt. Efrosín Potéca, I. Pandéli, S. Marcovici, C. Moróiu. Reorganizátóriu Șcóalelor naționale și îndreptátóriu pe o régulã și sistéma unifórmã, P. Poienárul, Directóriu lor în fíință.*

Muzeul Olteniei deține în cadrul colecției de carte veche și rară lucrări semnate de către: Radu Tempea, Anton Pann, Stanciu Căpățâneanu, Grigore Pleșoianu, Nicolae Dimitrie Darvari, Petru Maior, Samuel Micu-Clain, Vamva Neofit, Ianache Văcărescu, Theodor Aaron, Florian Aaron, Dinicu Golescu, Ștefan Piscupescu, Eufrosin Poteca, Damaschin Bojincă, Nicolae Chiriacopul, Constantin Diaconovici-Loga, Timotei Cipariu, Iacob Cihac, Moise Fulea, Thomas Thorthon, Ianache Papazoglu și alții, care au fost folosite în învățământului românesc, multe dintre ele fiind cărți didactice în cadrul școlilor craiovene. Unele dintre aceste cărți sunt unicat sau foarte rare pe teritoriul județul Dolj.

Exemplific câteva din cărțile școlare aflate la Muzeul Olteniei, ordonate cronologic:

Grigore Pleșoianu, considerat inițiatorul literaturii pentru copii, profesor la Școala Centrală din Craiova a prelucrat și a tradus din limba franceză, după P. Blanchard, cartea: *Cele dintâi cunoștințe*, edițiile din 1828 și 1833;

Cihac - Istoria naturală, Eșii, 1837. Primul manual de istorie naturală tipărit în limba română, recomandat de către autor învățătorilor. La p. 1 se află *Înaintecuvântare*, din care extrag următoarele: „*Cercetarea cu de amăruntul a naturei, prin care tinerimea îmvață a cunoaște puterea, înțelepciunea și bunătatea lui Dumnezeu, pe lângă învățăturile Sf: Religiei, este de socotit ca un temei, pe care să razămă toate celelalte științe și măestrii. Fiind că în limba Românească încă nu să află dată la lumină Istoria Naturală, apoi mam sirguit a alcătui o asemine carte sistematică, pe care am potrivit mai mult pentru Shoale. Decî încredințaz învățătorilor o compunere mâno-ducătoare, în care toate obiecturile Istoriei Naturale îndeobște să află sistematicește așezate, și întracest chip arăt calea, pe care îi, în împărțășirea acesteî științe, au a păși cu ai lor Sholeri...*”;

Florian Aaron - Manual de istoria Principatului României, Buc., 1839. F. 2.n., *Precuvântare*, semnată pe verso: *Autorul*. Extras de la f. 1n.r.: „... *Motivele care m'au îndemnat a întreprinde această lucrare sînt: întii neapărata trebuință ce o simte tinerimea care se îndeletnicește la învățatura istoriei patriei sale, și al doilea dorința tuturor acelor care voesc a dobîndi o idee deplină de întîmplările aceștii țări. ...*”. Autorul amintește de introducerea metodei Lancaster în cadrul învățământului românesc în timpul celei de-a treia domnii a lui Alexandru Șuțu. Tot acum sunt trimiși la studii în străinătate, pe cheltuiala statului, tineri români²⁵. Citez de la p.-le 186-187: „... *Alecsandru Șuțu, după cum era singur învățat și cinstitor de științe, 'sia aruncat între altele, privirea și asupra școalei obștești, și, printr-o îngrijire de aproape 'ia dat o organizație nouă, potrivită cu duhul vremii și trebuința ce se simțea. Cu prilejul acesta, pentru mai multă întindere a învățaturii, s'a întrodus și metoda Lancasterian, cu acărui așezare s'a adus țării o jărtfă foarte mare. Cu toate că aceste măsuri luate privea mai cu seamă asupra întinderii și desvoltării limbii Grecești, dar și limba Românească a făcut înaintare mare în vremea aceasta. ... boerii patrioți, împreună cu Mitropolitul și chiar și Prințul domnitor, au trimis cu cheltuiala țării vreo-cîțiva tineri*

²⁵ Vezi mai sus *Călındariu așazat pă șapte planete*, Ed. a V-a, [București], 1842, f. 5n.

Români ca să se desăvîrșească în științe pe la Academii streine, și pe urmă întorcînduse în patria lor, să împărtășească compatrioților talantul în limba națională ....”;

Donescu, C. - *Epistolariu*, [Partea I], București, 1840. P.-le 1-3, dedicație adresată *Domnului Marelui Spataru C. Ghica Capul oștilor românești și cavaler a mai multor ordine etc. etc. etc.*, semnată la p. 3: *Al domniei tale prea plecat și prea suppus serv C. Donescul*. Autorul recunoaște meritele familiei domnitoare Ghica și în special ale răposatului Domn Grigore Ghica, care a fondat școlile românești. Din cadrul dedicație extrag următoarele: *„Fericita protecție ce au artele în această epohă de regenerație ce au addus nuaăle așăzăminte, și în capul căria este prea strălucitul și augustul D. T. frate, Prea-înălțatul nostru Domnu, a ajuns să înființeze nădejdele Românilor. Toți sânt mișcați de această protecție, și inimile tuturor sânt pătrunse de recunoștință. Strălucita familie a D. Tale tot d'auna a lăsat mari și nestinse suvenirii, prin încurajarea și ajutorul ce a făcut înaintării acestui pământ. Aceste școale rumânești cunosc de fondator pe strălucitul răposat Domn Grig. Ghica. Suindune mai de parte, vedem că scriitorii afla protecție în sânul familiei D. Tale. Scriitorii străini și vrednici de cinstea și recunoștința celor ce îi citesc, pre cum: Evgenie, Teotoche se văd grăbinduse ași închina scriile întru protecția aceștii familii iubitoare de învățătură. ...”*.

În *Prefață* (p.-le III-VII) Donescu aduce lămuriri asupra stilului folosit în cadrul Epistolarului, care este preluat după francezul Louis Philipon de La Madelaine (p. III): *„ ... în partea I-a: am tradus toate instrucțiile date de Domnu Fhilipon de-la Madelaine, atât asupra stilului epistolar în de obște, adică asupra calităților ce trebuie a avea acest stil, cât și asupra fiești-căruia fel de scrisori în parte, aplicându-le întru toate cu firea limbei noastre....”*;

Goldsmith - *Istoria Greciei*, Iași, 1842. Tradusă după cea a Doctorului Goldsmit de Postelniceasa Catinca Asachi. La f. 1n. se află tipărită o *Prefață* în cadrul căreia traducătoarea accentuează necesitatea tipăririi unei istorii a Greciei în limba românească. Redau integral prefața: *„Cunoștința Istoriei neamurilor, care face pe omul gânditor contimpuran întâmplărilor interesante din toate epokele, este pentru unii o vistierie mănoasă de învățătură și de povețe; iar pentru alții o icoană, care prin vâpsele feliurite și încântătoare ai desfătează fantasia și'i umple de plăcere minutele îndeletnicirii sale. Lipsa ce avem în limba noastră de o istorie specială a Greciei, carea să cuprindă făptuiri și cugetări clasice a geniului omenesc, m'au îndemnat a aduce pe românie astă operă a faimosului Englez Oliver Goldsmit, și a o profsora compatrioților mei ca pârğa îndeletnicirii literare în folosul luminării. Binevoiască cetitorii a priimi cartea cu îngăduința ce se cuvine tuturor lucrărilor începătoare. Iașii, 25 Noemvrie 1839”*;

Poenar, P.; Aaron, F. și Hill, G. - *Vocabular Franțezo-Romănesc*, Tomul Întîiu. A-H, București, 1840. „după cea din urmă ediție a dicționarului de Academia Franțozească, cu adăogare de multe ziceri, culese din deosebite dicționare de P. Poenar, Director al școalelor naționale, F. Aaron și G. Hill, Profesori la Colegiul Sf. Sava”. P.-le I-III, *Prefață*, nesemnată. Citez de la p.-le: I, III un fragment în care se menționează necesitatea publicării dicționarului și eforturile depuse de autori pentru realizarea acestui demers: *„ ...Spre întîmpinarea aceștii trebuințe, mai mulți cunoscători de amîndoaă limbile, și mai ales cîți-va din profesori romîni întreprinseseră o ast-fel de lucrare ostenoitoare, ... Cu toate acestea ostenelile lor n'au rămas zadarnice, pentru că începutul ce se făcuse de dînși s'a întrebuițat cu folos la întîia pornire în lucrarea acestui Vocabular ce acum iasă la lumină; ... Asemenea ne bucurăm să vedem, că ușorul preț ce 'i s'a pus înlesnește pe fie-care doritor de a'l dobîndi, fiind mai efină această carte decît ori-care alta de acest fel și de volumul ei în ori-ce limbă. ...”*;

Tâmpeanul, Scarlat [Barbu] - *Geografia Țării Rumânești*, București, 1840. P.-le I-V, cuprind o *Prefață* în cadrul căreia autorul se plînge de inexactitățile remarcate în lucrările de geografie tipărite, referitoare la Țara Românească și Moldova. Citez de la p.-le II-III: *„ ... descrierile cele*

greșite ce le dau geografii la lumină: precum pentru pildă neștine poate vedea în geografia lui Gutri cât ieste depărtată de adevăr descrierea țării rumânești și a Moldaviei. Portul, năravurile, obiceiurile rumânilor le are de rând cu ale Asiaticilor: Apoi pentru orașul Bucureștii zice că ieste întărit foarte bine, în vreme ce acest oraș dela clădirea lui a fost dășchis, fără șanțuri precum să vede în zioa dă astăzi. Pentru orașul Craiova capitala Valahii-mici nimic nu pomenește, și toate cele lalte roduri și bunătăți ale pământului le lasă la tăcere. ...”;

Repei, L. - *Istorie elementară pentru trebuința tinerimei moldo-rumânești*, București, 1841. Cuprinde: „Istoria Imperiului de răsărit, Imperiului de apus, Imperiului germanic și a Monarhiei franțuzești”. La filele 3 n.r.-4 n.v. autorul dedică volumul: *A son Altesse Sérénissime, monseigneur le prince régnant de Valachie Alexandre Dem. Ghica* și semnează la f. 4n.v.: *L. Repey*. P.-le II-IX, *Precuvântare*. Citez de la p.II un pasaj în care autorul se scuză pentru tipărirea întârziată cu doi ani a acestui manual tipărit bilingv (limba română și limba franceză): „ *Uvrajul, ce aici înfățișez tinerimei Moldo-rumânești, trebuia să iasă de sânt doi ani, dar niște împrejurări au întârziat, împotriva voinții mele, obștirea. Îndreznesc a nădejdui, că persoanele care, cu un duh de patriotismu luminat, s'au abonat la această carte, vor bine voi a crede la temeinicia motivelor ce au pricinuit această zăbavă. Îmvățătura Istoriei s'a făcut una din cele mai dintâi baze ale instrucției, ce trebuie să dobândească în zilele noastre ori care om luminat. ...*”.

Rus, Ioan (Profesorul de Hronologie, Geografie și Istoria Universală, în Liceul episcopesc din Blaj) - *Icoana Pamentului sau Carte de Geografie*, Tom. I, Blaj, 1842. La p.-le I-XXII este tipărită o *Precuvântare*, semnată la p.XXII: *Blaj 2(14) Septemvrie, 1842. Autorul*. Aici se vorbește despre dorința de a avea în Ardeal școli românești legate de biserică, clerul românesc numărând mai bine de 2000 de nobili, cetățeni, oameni slobozi. Având în vedere faptul că în Transilvania anului 1842 trăiesc peste 1.000.000 de români și doar 550.000 de unguri și secui, se naște imperios necesitatea predării în limba română și deci a dascălilor români. Citez de la p.-le: I, III-V, VIII-IX și XXI: „... *Cugetul mi au fost a scrie o Carte de Geografie, mai cu samă pentru Rumânii din Transilvania. ...Lăsați dară, ca și noi un milion și mai bine de oameni, să avem parte în orânduirea scoalelor noastre; că scoalele, mai cu samă cele de jos, spre a fi folositoare, trebuie să fie legate cu beserica, și așa sânt și a Domniilor voastre. Lucru acesta este mai împotătoriu de cât să putem privi la el cu mâinile în sân, și săi așteptăm urmarea cu ne păsare. El atinge soartea noastră viitoare, viața sufletească a unui popor de un milion și mai bine.Să cercăm dară: au sar putea înființa cultura Rumânilor prin limba ungurească? Convingerea mea este de tot din contră, și zic, că aceasta nu numai ar fi opăcitoare; ci tocma împedecătoare scopului.Voesc totuși a însămna, că prin cultura Rumânilor, înțăleg cultura mulțimii, în carea ași voi a se cuprinde și Clerul; iară nu cultura unor fețe, care voesc ași cerca aplecare în deregătoriile cetățenești. Uniî ca acestia plineascăși gătirea în scoalele înalte a Catolicilor sau a altora; ...Zic dară, că Rumânii nu se pot cultiva prin limba ungurească; pentru că nu se poate afla ceva modru, prin care să învețe ei acea limbă întru atâta, ca să le poată fi mijloc spre cultură. Nu o pot învăța prin conversarea cu Ungurii; că în Transilvania se află numai la 550,000 Unguri și Săcuî, dintre cariî acesti de pre urmă lăcuesc o parte de țară mai de tot despărțiți de Rumâni, și Ungurii din Comitaturî știu mai toți rumânește; că o parte mare a Rumânilor lăcuesc în pământul crăiesc, între Sasi, unde nu au ajuns limba ungurească, și unde nice o ar putea folosi; că și în Comitaturî se află mari ținuturi, în care e limba aceea numai unora cunoscută. ... Dară putem înființa ceva literatură mai mică, și aceasta ne va fi mai folositoare, ca alta străină; și oare orășeniî din Aiud, fiind că nu sânt în stare a face un bal strălucit ca cetățeniî din Cluj, pentru aceea să nu facă? Noi avem un Cler numai în Transilvania mai mare de 2000 fețe, mulți nobili, cetățeni, bărbațiRumâni din inimă în deregătorii înalte ostășăști și cămărești, oameni slobozi între Sasi, și doară vom avea și Dascăli. Apoi în vecinătate doaa țări rumânești, din a cărora literatură nădăjduim, că ne vom putea în viitoriu împărtăși mai ne împedecați ca până acum. ... Spre a întrebuița mai cu folos această Geografie este încă de lipsă un Atlas, sau mai*

puțin un anumit număr de Harte. Noi nu am fost în stare a da pre acestea; că de ne am și afla în alte împregiurări, acelea ar mări tare prețul cărții. Apoi ast feliu de marfe se află întoate librăriile, de tot prețul, și cetitoriul va alege după gust și prinderei; că se vând Atlasuri cu 2, 3, 5, - 40 fiorini în argint. A scrie în toate adevărul mi am ținut ceamaș strânsă deregătorie, nice am cruțat orî câtă osteneală în cercarea lui. Despre mai multe lucruri totuși am fost sălit a da cunoștințele, cum le am căpătat, fără a putea sta bun pentru adevărul lor; că vin întâmplări, unde înștiințările sânt cu prepus, sau contrare, unde nu ne stă alta în putere, fără a alege aceea, ce se pare mai aproape de adevăr. ...”;

[Eliade-Radulescu, Ion] - *Elemente de istoria universală*, Partea antea, București, 1843. P.-le III-VI, *Prefața*, în care Eliade reclamă prezența în școlile românești a profesorilor francezi care nu știu prea bine limba română. Menționează însă faptul că la clasa I, pentru limba franceză, predau profesori români. Autorul recomandă manualul de istorie universală atât învățătorului străin cât și școlarilor. Citez de la p.-le III-VI: „... S'a băgat de seamă că școlarii ce învăță limbafrânțozească, trecând din clas în clas, și având cea mai mare parte învățători străini ce nu sunt deprinși cu limba românească, se încurcă la traducții: unul le traduce o vorbă, într'un chip și altul într'altul, încât ei eșind din clase pentru multe vorbe n'au o idee curată, nici un termen fics românesc care să correspundă cu cel franțozesc. Această carte, fiind de povață și învățătorului străin și școlarilor, va putea împlini trebuința și unuia și altora. ... Cartea întâiu a acestei părți coprinde istoria națiilor și popoarelor antice alle Afrecei și Asiei, iar cartea a doa Istoria Greciei cu mitologia zeilor și semizeilor mai principală. În cartea cea d'ântăiu nu s'a păzit atât esactitatea traducției, căci profesorul clasului ăntăiu al limbei franțozești, fiind român știe bine limba românească, și poate povățui pe școlari la înțelegerea franțezei și la justa traducție a vorbelor. În cartea a doa ănsă păzinduse cu scumpătate traducția s'a prevăzut și trebuința profesorilor străini ce nu sunt deprinși a citi pe literile slavone, și li s'a tipărit traducția cu litere romane. Partea a doa a acestei scrieri, va cuprinde Istoria Romei, și Istoria Modernă.”;

Aron, F. – *Elemente de istoria lumi*, București, 1846. „Pentru trebuința tinerimei începătoare din așezămintele de învățatură și creștere publice și private. F. Aron, Profesor de Istoria generală a lumi în Colegiul Național St. Sava din București.” P.-le 3-4, *Prefață*, semnată: *Autorul*. Aici Aron F. recomandă manualul școlarilor începători. Citez de la p.-le 3-4: „... Pentru cel din tîiu studiū istoric nici că poate fi potrivită o istorie mai întinsă și desvoltată sistemati ce; pentru-că despre o parte prin îmbilșugarea materii ar inneca ținerea de mînte a tinerimei începătoare; iar despre alta prin forma cea legată și strînsă iar slăbi puterea judicății, și o ar face să piarză gustul pentru istorie. ... Scopul ce' l am avut înainte la lucrarea acestor elemente de istoria lumi a fost folosul timerimei începătoare. ...”;

Delavigne, A. - *Manualde Filosofie*, București, 1846. „lucratū după Programma Universității dela Paris din 1840. ... tradusū de A. Treb. Laurianu. Prof. de Filosofie în Colegiul Național.” F. 2n., *Prefață*, semnată: *Traducătoriul*. Citez de la f. 2n.r.: „... Cartea aceasta e scrisă într'unū stilū simplu, pecîtu pôte fi stilul filosoficū, principiile sînt desvoltate fără parțialitate, cuprinsul ũ este scurtū, și totul e ordinatū după programa Universității dela Paris din anul 1840, și din această causă va puté să servescă totū de o dată și de ajutoriū junilorū nostri cari aū mijlôce de a 'și urma cursul învățaturilorū în Franța. ...”.

Vahmann, I. (profesor de muzică vocală în colegiul național) - ***Principuri generale de muzică europeenească-modernă***, București, 1846. „În trebuința școlarilor clasii de muzică vocală a colegiului național din Sf. Sava și acelor ce doresc să dobândească o dreaptă cunoștință a acesti arte. ”La filele 2n.r.-3n.r. se află o *Prefață*, semnată: *Autorul*. Vahman tipărește acest manual ca urmare a înființării unei catedre de muzică într-o școală publică nou deschisă, menționând însă

numărul mare de manuale de muzică franțuzești și nemțești aflate la vânzare pe piața de carte. Citez de la filele 2n.v.-3n.r.: „... ne bucurăm din suflet că pentru întinderea aceștii arte, din partea Mării sale Prea înălțatului nostru Domn, Protectorul tuturor artelor, s'a deschis o școală publică și ne silim să ne arătăm că și noi merităm înalta facere de bine cu zeloasa asiduitate la învățătura aceștii arte atât de estimată și trebuincioasă. La deschiderea unei catedre de muzică a fost de neapărată trebuință o gramatică de muzică, pentru ca școlari auzind leția în școală să o mai repeteze și a casă; autorulaceștii Gramaticii ar fi putut, cu mai multă înlesnire să traducă o gramatică oare care din marea sumă de gramaticii bune ce se găsesc în limba Franțeză și Germană, dar văzând că cu una numai dintr'acestea nu se îplinea trebuința noastră, nesocoti o osteneală mai mare ce 'i trebui spre compunerea unei gramaticii după un plan deosebit; ...Metodul acesta poate folosi nu numai pe cei ce nu știu, ci și pe aceia ce sânt ceva înaintați în muzică. ...”;

Pann, Anton - Anastasimatar, București, 1847. Anton Pann Profesor de Muzică Bisericească în Seminarul Sf. Mitropolii. F. 2n. cuprinde o dedicație adresată Cuviosului protosingel Dionisie Romanov Inspectorul Seminarului Sf. Mitropolii, semnată pe verso: *Al Cuvioșii-voastre prea plecat Anton Pann*. În cadrul dedicației autorul amintește de condițiile grele de trai din acele timpuri, așa încât doar săracii și văduvele își înscriau copiii la școala de cântăreți, dar chiar și aceștia preferau să-i facă ucenici într-un atelier specializat, pentru o perioadă de 7-8 ani, neavând bani de hrană, îmbrăcăminte sau cărți: „... Decât voi să arăt că, Ea (cartea) este lucrată și întocmită după planul Cuvioșii-voastre, pentru care mașindemnat mai de multe ori, cum și tipărită cu ajutorul care bine ați voit a da, ca să o poată dobândi cu un preț mai ușor Candidații și alți școlari cu nedare de mână; fiind că nici un bogat nu'și dă copilul său să'l facă cântăreț, ci numai săracii și văduvele, care nu au nici hrana de toate zilele; și ne înlesninduse ale cumpăra cărți și ale îngriji de hrana și îmbrăcăminte lor, mai bucuroși își ia copiii de la școală și îi dau la alte meserii ucenici pe 7, 8 ani de zile, știind că se scutesc de toate câte ar trebui să cheltuiască cu dânșii fiindu acasă; pentru care pricină și cântăreții săi înpuținat cu totul și abia să găsesc ici, coala câte unul mai bunșor. De aceea vă rog bine voiți a o priimi și a o împărtăși celor doritori, cu prețul care veți hotărâ Cuvioșia-voastră;...”.

La p. 120 se află câteva recomandări pentru tinerii școlari care vor „să urmeze la Muzica Bisericească”, sub titlul: *Pentru predarea și urmarea lețiilor din cartea această*. Pann îndeamnă tinerii școlari să-și achiziționeze de la Iordache Zosima, secretarul Mitropoliei din București, manuale de muzică bisericească precum: Docsastarul, Catavasierul, Herovico-Chinonicarul, Gramatica Muzicii Bisericești, dar și Anastasimatarul întreg care este la un "preț ușor": „... Iar cel ce va avea dorință a ști cum se cântă toate troparele Duminecii afie căruia Glas, să nu se scumpească a'și cumpăra Anastasimatar întreg, care se dă cu un preț foarte ușor de către Secretarul Sf. Mitropolii D. Marele Paharnic Iordache Zosima. Unde poate găsi și din câte sașu tipărit mai în urmă, adică: Docsastarul, Catavasierul, Herovico-Chinonicarul, Gramatica Muzicii Bisericești și ce. l. Sfârșit.”;

Bălășescu, Nicolau - Grammatică Română, Ed. I, Sibiu, 1848. Pp. I-X cuprind o dedicație *Cătră Învățători și Învățăcei*, datată și semnată la p. X: *Sibiu 2. Februarie 1848. N. Bălășescu, Profesor*. Autorul, profesor la Seminarul Mitropoliei din București încă din anul 1835, a folosit manuscrisul acestei gramatici drept manual de limbă română pentru școlarii seminariști până când a fost posibilă tipărirea acestuia în anul 1848. Andrei Șaguna, Arhimandrit al Sf. Mănăstiri Covilu, proaspăt așezat în scaunul de Episcop al Ardealului în anul 1848, și-a dat acordul pentru tipărirea acestui manual de gramatică română pentru a putea fi introdus și în școala clericală din Sibiu, urmând a fi folosit în "seminarii și clase mai înalte române" din Ardeal. Citez din cadrul dedicației: „... Autorul aceștii Gramaticii cu începutul a. 1835 la așezarea sa de Profesor în Seminariul S. Mitropolii din București avându cea dintâie comisiune a datoriilor sale încredințată de Eminenția sa înaltă Prea Sfințitul Domn Neofit, Arhi-Episcopul și Mitropolitul țării Românești, de acel cunoscut mare

Protectorul al literaturii române, ca să scrie o Gramatică română potrivită cu trebuințele înprejurări ale timpului, - a scris pre aceasta, care dup'aceea ia fost Manualul limbii române pentru scolarii săi Seminaristi, învățându cu destul bun sporiu în restimp de mai mulți ani, dar numai în Manuscris. Acum însă de câțva timp aflându-se în Sibiiu pentru tipărirea Dicționarului său Latino-Român, în carele Maiestatea sa Prea înduratul împăratul pentru vacanta Eparhie Greco-Răsăriteană din Ardealu bine voii a denumi de Vicariu Generalu pre Înaltu Preasfințitul Domn Episcopu Andreiu Șaguna, atunci ca Arhimandritul Sf. Mânăstiri Covilă, pe acestu bărbatu activu și zelosu înaintătoriu al învățăturilor; carele îndată după ce veni, și'și primi înalta sa diregătorie, demândă, ca candidaților de Preoție în școla clericală din Sibiiu întră cele-l-alte științe săse predea și Gramatica română. ... Autoriul acestia cu ocasiunea aceasta înfățișânduși manuscrisul de Gramatică marelu acestu Mecenat, carele privindul, și cercetândul, cu plăcere'l primi săse tipărească, și să fie Studiu prescris de Gramatică pentru Seminarii și Clase mai înalte române. ..."

La p. X data de 2 februarie are o trimitere la următoarea notă de subsol: „*Zi însemnată pentru Autorul, 1) pentru că în 2. Fevr. 1836 / s'a deschis Seminarul S. Mitropolii din București, fiindu / dânsul Profesoru primariu. 2) În 2. Fevr. 1848 a venit / la Sibiiu știrea acea înbucurătoare despre întărirea Înaltu / Prea Sfinției Sale D. Andreiu Șaguna de Episcopu al / Ardealului. Și așa această zi de 2 Fevr. în totă pri- / vința este zi Aniversară pentru Români.*”

Referindu-se la diferențele din limba română scrisă în diferite zone geografice, autorul spune următoarele (p. XXX, nota de subsol): „... Cându vom vedé și dintre Români o Soșietate spre acel nobil și necesariu scop!! Daică vine de Scriitori Români se deosebesc așa de mult în limbă. Ceî dela București și Craiova cu ceî dela Iașu nu se potrivesc; amândoi de Sibieni se deosebesc, și toți aceștia de ceî din partea Clujului; dar mergându mai departe, stricarea limbei este totu mai mare, în câtu pela Oradia mare, Sălagiu, Satmaru, Cióra, Maramurășu până în Bucovina; și iar într'astă laltă parte; pe la Arad, Timișora și Logoșu, și mai vartosu pe la Vârșetu limba română este cu totul stricată.”

De la pp. XXIV-XXV extrag un fragment unde se afirmă faptul că Marele ban al Craiovei Barbu Văcărescu a dăruit școlilor venitul Băniei sale pe un an, în valoare de 90000 lei²⁶: „... Dumnealui Marele Banu ”Barbu Văcărescu a dăruit venitul Băniei sale de ”p'unu an (90000 Lei) școlilor, și tote acestea ”totu pentru luminarea și îndreptarea tinerilor ”români, ș. a. ”...”

Bărbătescu, Joan - *Cursul dreptului civil român*, București, 1849. „dupe ordina pravilei lui Caragea. Opă coprinzătoriu de principe, termenî de jurisprudență, paragrafele legilor civile Române, desvoltări a le acestor paragrafe, și modele de contracte”. La p. 3, cartea este dedicată „*Onorabilului Domn Joan Cîmpineanu, logofăt al credinții și cavalier al mai multor ordine. Dedică acestu opă în semn de marea sa recunoștință pentru salutarile consilii și ajutoarele ce a priimitu spre a studia. Autorul.*”;

Leferbure de-Fourcy - *Tratatie asupra geometriei descriptive*, Tomul întâiu, București, 1851. „Traducție din Franțuzește de Arhitectul Alecsandru Oresco. Profesor aceștii științe în specialitatea Ingineriei Civile”. La pp. 3-4 este tipărită o dedicație adresată *Tinerimeii studioase* și semnată: *Traducătorul*. Redau integral p.4: „*Dedic lucrarea mea tinerimeii studioase îndemnându a urma această învățătură cu pătrundere, în cât cunoscând importența, vor simți în scurt și rezultatele, și se vor pătrunde de recunoștință, pentru îngrijirea unu guvern părintesc, unu guvern progresiv, care mai pre sus de orî-ce, țintează la răsplătirea înaintării și a meritului. Traducătorul.*”;

²⁶ „P'atunci 90000 lei făceaă mai multu decâtu acum 400000 lei.” (p. XXV, nota de subsol)

Goldsmith - *Istoria Greciei*, Ed. a II-a, Iași, 1853. Tradusă de către Postelniceasa Catinca Asachi după Doctorul Oliver Goldsmit. La f. 2n.r. se află o *Prefață* tipărită bilingv, în limbile franceză și română, în care traducătoarea arată motivele retipăririi acestui manual și anume epuizarea primei ediții, dar și aprecierea cititorilor. Redau prefața integral: „*Istoria Greciei a renumitului Olivie Goldsmit, care am fost tradus'o în limba Română, s'au tipărit la anul 1842 spre folosul acestei clasice învățături. Îndemnată de primirea îngăduitoare a acestei cărți, a căreia esemplare de tot s'au trecut, și' s'au părut de nevoie a autoriza retipărirea ei în astă ediție cu oarecare îndreptări, care o supună binevoienței compatrioților. Catinca Asachi. Iassi 1850.*”;

Pann, Anton - *Irmologiu Catavasier*, Ed. II, București, 1854. Pp. 1-2, dedicație *Către cântătorii eclisiastici*, semnată la p. 3: *Tot d'auna gata spre servire Anton Pann*. Manualul în prima ediție s-a tipărit cu cheltuiala Arhimandritului Spiridon Tismăneanul, iar acum cu ajutorul abonaților și elevilor interni din Seminarul Mitropoliei București. Citez din cadrul dedicației: „... iar la sfârșitul cărții am adăogat o *Evangelie și un Apostol pentru cererea enternilor din Seminarul sfintei Mitropolii, spre ale sluji de model pentru citirea Evangeliilor și Apostolilor: cari și pe lângă cei lalți Onorabili abonați, au alergat cu râvnă înflăcărată care de care mai nainte a'și depune ajutorul la Tipărirea cărții. Nu trebuie să uităm însă că acest Irmologiu-Catavasier s'a dat la lumină pentru întâia ediție cu cheltiala răposatului întru fericită pomenire Arhimandritul Spiridon Tismaneanul; ...*”;

Pann, Anton - *Nuoul Anastasimatar*, București, 1854. „Tr'adus și compus după sistema cea veche a Serdarului Dionisie Fotino Și Didicat Prea Sfințitului și de Dumnezeu alesului Episcop D. D. Filotei Buzăul”. F. 2n., dedicație adresată *Prea sfințitului și de Dumnezeu alesului episcop D. D. Filotei Buzăul*, semnată pe verso: *al Prea Sfinții voastre cu supunere gata spre servire A. Pann*. Autorul este îndemnat de către Chesarie să întocmească Anastasimatarul, mai întâi în limba grecească și apoi în limba românească. A. Pann amintește și de un eveniment dureros, acela în care, după terminarea manuscriselor celor două anastasimate, cel în limba grecească a ars la anul 1847 în Biserica Sf. Dimitrie, iar cel românesc a așteptat să fie dat la lumină până la anul 1854. Citez din cadrul dedicației: „... alegându-se și puinduse în scaunul Pastoresc Chesarie Buzăul, și văzând că cu totul a rămas în uitare acest Anastasimatar, cunoscând și meșteșugita compunere și Duioasa Melodie ce se coprindea în trânsul, și foarte dorind a se cânta de Cântăreții săi, am fost chemat și îndemnat ca, mai în tâiu săl traduc în origina sa limba Grecească, a poi și în limba Românească, vrând săl tipărească și săl dea la Lumină; poruncindumî totd'odată ca să mă apuc și de Prosomiile sau Asemănândule Serilor și ale Diminețelor din Toate Mineele să le regulez după Ritmi și Tonuri în tocma ca cele grecești, după cum este și Prohodul Domnului nostru Is. Hs. și după cum sânt Asemănânde în acest Anastasimatar. Când însă își luară săvârșirea amândoă Anastasimatele, prea sfinția sa mutându-se la vecinicile lăcașuri, Anastasimatarul cel în limba grecească a ars la Anul 1847, întâmplându-se în Biserica Sf. Dimitrie; iar cel românesc a rămas până astăzi, a aștepta pre doritorul său al da la lumină. ...”;

Fontaninu, G. Mar. (professoriu și Inspectoriu la Collegiulu din Craiova) - ***Cursu elementariu de Geografia fizica și matematica***, Buccuresci, 1855. Cartea este dedicată *Scolarilor mei din annulu scolasticu 1851-52*. (p. III), *Spre adducere a minte*. (p. IV). Autorul accentuează în Prefață lipsa manualelor școlare de geografie din Craiova și București, adăugând faptul că Geografia lui I. Geniliu folosită în gimnaziul din București este foarte rară. Fontaninu menționează ca surse de inspirație, în afară de Geografia lui I. Geniliu, „operi francesi și germane” și „Elementele de Cosmografiă alle lui E. Cortambert”. Manualul de geografie al lui Fontaninu a fost împărțit în trei părți, primele două tipărindu-se în anul 1853, până la plecarea sa din București, ultima parte fiind cea publicată în anul 1855. De asemenea, autorul arată faptul că limba și ortografia folosite la tipărirea acestui manual sunt cele adoptate în Gimnaziul din Craiova, de la reînființarea sa de către

Guvern în anul 1851. P.-le VII-VIII cuprind o *Prefatiune* semnată: *Buccurești, în Octobrie 1855. Autoriulu*, redată integral mai jos: „*În anul școlastic 1851-52, avîndu a propune la Gimnasiul din Craiova (în clasa III) între alte obiecte și Geografia fizică și matematică, și fiindu Geografia (istorică, astronomică, naturale și civile) de I. Genliu, după care se propunea aceste obiecte în Gimnasiul din Buccurești, încă pre atunci atît de rară, încît numai pre la scolarii de aci se mai află în puține esemplarie vechie, - mă văzui necesitată a scrie și dicta aceste pagine în usul școlarilor mei. Urmîndu însă ca proponimintele de acelle-a-și obiecte să fiă în amîndouă Gimnasele țării (în Buccurești și Craiova) după puțină uniforme, la compunerea dictatelor melle m'am adoperat a luă în considerare, precît se putea de cuviință, memorata carte geografică. Pre lîngă acestă-a mă usai încă de vericîteva operi francesi și germane, ce mi eră a mîna; între altele (în partea matematică) și de Elementele de Cosmografiă alle lui E. Cortambert. În anul următoriu, aflîndu-mă cu ocasiunea ferielor școlastice în Buccurești, și văzîndu că lipsa unei manuali de Geografiă fizică și matematică devenisse și aci nu mai puțin simțită ca în Craiova, la îndemnul unor amici mă resolui a pune suptu tipariu manuscrisul cursului meu, deși nu-lu scrissesem de loc pentru publicitate, - dorîndu prin acestă-a a întîmpină în citîtvă lipsa de față a tinerimii școlastice de o carte de genul acestă-a, pînă ce se va publică și în limba romînă ver-o altă opere mai completă. Din trei fâșciore, în cari s'au publicat acestă opusculă, celle două d'întîiu s'au tipărit încă în acelle-a-și ferie și annu (1853), pînă la plecarea mea dela Buccurești remîndu fâșciora a treia a se tipări mai pre urmă. Însă o seriă de circumstanțe și întîmplări contrarie, a căroră specificare aci nu ar fi de ver-o interesse, au întăriuat tipărirea acestei fâșciore din urmă, pre lîngă totă părerea de rău din partea mea, - pînă în anul de față! Cîtu pentru limba și ortografiă cãrticellei, aci nu am ce zice, decît că è limba și ortografiă adoptată în Gimnasiul din Craiova, dela reînființarea sa în anul 1851 prin Guvernul actuală. Ca adjuție grafice pre lîngă acestă manuale se pot adusa între altele colecțiunile de planuri, relative la Geografia fizică și la Cosmografiă lui E. Cortambert. Buccurești, în Octobrie 1855. Autoriulu.*”.

Cartea prezintă și o dedicație olografă adresată „*Domnului D. M. Aga Gr. Otetelișanu cu profundu respectu autoriulu*” (p. I, cerneală neagră);

Melhisedec, Protosinc. (Magistru și Profesor de Teologie în Seminaria Centrală) - **Teologia dogmatică**, [Iași], 1855. „Publicată în limba română, pentru școlarii mai înalte clericale d'în Principatul Moldaviei. La p. II aflăm numele oblăduitorului volumului: „*Cu bine-cuvântarea Înalt prea sfințitulu D. D. Sofronie Miclescu, Mitropolitul Moldaviei și a Sucevei și Cavaleră a mai multor ordine*.”. P. IV prezintă numele finanțatorului cărții: „*S'au tipărit cu banii afierosiți de răposatul Arhimandrită German Vida*”²⁷.”;

Anastasimatar bisericesc, Ed. a II-a, Buzău, 1856. „Întocmai după modelul al celui întru pomenire răposat Macarie Ieromonahul Dască de musichie”. Cartea a fost tipărită pentru folosul tinerilor, dar mai ales al seminaristilor. F. 2n. cuprinde o *Procuvântare* semnată pe verso astfel: *Al tuturor către Dumnezeu fierbinte rugător Filoteiu Episcopul Buzăului*. Sunt amintiți și laudați regretații Ieromonahul Macarieși Anton Pann, continuând cu enumerarea unor cărți care urmează a se tipări după Anastasimatarul bisericesc și anume: Gramatica răposatului Macarie așa cum se află în ediția de Iași; Anastasimatarul cu adăogiri; Irmologiul lui Anton Pann cu adăogiri; Antologia în două tomuri, culeasă din diverși autori atât din România cât și din Moldova; Paresimierul cu cântările trebuincioase pentru Postul cel mare. Citez din *Procuvântare*: „... *Lăsând la o parte pe toți cei-l-alți bărbați acărora numele va pomeni cu recunoștință de veacurile următoare, însemnăm aici pe vrednicul de pomenire și recunoștință bărbat pe roposatul în fericire Ieromonahul Macarie, care*

²⁷ Gherman Vida, mort în anul 1853, a lăsat întreaga avere (300 de galbeni) Seminarului Veniamin pentru a publica cărți școlastice. S-au tipărit: *Teologia dogmatică*, *Istoria sfințită* (1855), *Teologia morală* (1855), *Sfințita ermineutică* (1856), *Introducerea în sfintele cărți* (1860). Chindriș, 1997, pp. 63-64.

toată viața sa cu ne auzită neinteresare 'și a jerfit'o întru a traduce și a compune cântări Bisericești, din care multe au văzut lumina, iar altele încă stau ne tipărite pe la uniți alții. Pe urmele acestuia a pășit și răposatul Anton Pan, deosibite cărți musicale traducând și dând la lumină. Dar fiind că cărțile de musichie a lui Macarie astăzi sânt foarte rare, și unile dintr'ânsele prea întinse, asemenea și ale lui Anton Pan sânt nu numai volumoase, dar și prea costisitoare, de aceea noi spre lauda lui Dumnezeu și folosul tinerimei filomuse, am voit a da la lumină un curs de cântări musicale mai puțin volumos, coprinzător de tot ce este trebuincios, și tot o dată mai puțin costisitor, privind numai la folosul și puțința de a le a vea tinerii Clerici doritori de cântările Bisericești; Astfel am hotărât a tipări Gramatica răposatului Macarie așa cum se află în ediția de Iaș, Anastasimatarul cu ce-va adăogăminte; Iermologiul lui Anton Pan cu ce-va adaose, și apoi o Antologie în două tomuri, în care să se coprinză tot ce este de trebuință pentru tot cursul anului, culeasă din deosebiți autori, atât din România, cât și din Moldavia, Parasimierul cu cântările trebuincioase pentru Postul cel mare, și acum de o cam dată se dă de supt Tipar mai întâiu Anastasimatarul, iar cele-l-alte vor urma după el. Voindă a tipări un asemenea cursă anuală de cântări mai prescurtată, dar coprinzătoră de ori ce este trebuință, am țintat numai la lesniciosul folosă a tinerimei și mai cu deosebire a seminaristilor, a cărora mijloace nu'i iartă de a plăti costul cărților musicale a bărbaților mai susă pomeniți. ...”;

Campe, [Ioachim Heinrich] - Moralulu copiilor, Craiova, 1856. Traducătorul din limba germană este „G. P (anaiotescu). Profesoru la Așezămintele Lazaro-Otetelișane din Craiova”. La ff. 2n.r.-3n.v. este tipărită o dedicație adresată *Onorabilului Domnău Marelu Agă Grigorie Otetelișanu. ș.ce.l. ș.ce.l.*, semnată la f. 3n.v.: *Al D. Voastre. Prea plecată și supusă Servă G. Panaiotescu.* Citez un pasaj în care traducătorul elogiază meritele fraților Iordache și Grigore Otetelișanu, în sprijinirea învățământului românesc (f. 3n.): „... am socotit că'm împlinesc o datorie de a o dedica D. Voastre care în toată vremea a'ți consacrat și stare și osteneli spre ajutorința tinerimei, și care recomandați cu stăruință ca niște asemenea învățătură să se întipărească în fragele inimă a le scolareloră ce'și priimesc creșterea în Institutele înființate în capitala Romaniei mici decâtre răposatul Marele Vornic Iordache Otetelișeanulă iubitulă D. Voastre frate, și reorganizate în urmă și susă-ținute prin a D. Voastră părintească îngrijire. ...”;

Scriban, Filaret Stavropoleos (Rectorul Seminariei Centrale și Magistru de Teologie) - **Sfințita Ermineutică** sau știința de a înțelege și explica Sfânta Scriptură, Iași, 1856. Oblăduitorul cărții este Mitropolitul Sofronie Miclescu iar finanțatorul răposatul Arhimandrit Gherman Vida (f. 2n.r.): „Cu învoirea și binecuvântarea Înalt Preasf. Mitropolit al Moldaviei și Arhiepiscop Sucevei, D. D. Sofronie Miclescu, cavaleriă a mai multor ordine, Publicată pentru întrebuițarea în Seminarii. Tipărit cu cheltueala hărăzită de răposatul profesor al Seminariei Arhimandritul Germano.”

Bălășescu, Nifonu (Profesor de Teologie) - **Epistolele și Evangheliile duminicilor și ale sărbătorilor**, Partea I, București, 1858. La pp. 5-6 se află o Precuvântare, semnată: *Autorulă*. Aici autorul face recomandări detaliate cu privire la regulile de predare ale acestei materii. Citez de la p. 5: „ ... În toate Școlile cele bine organizate, fie acestea publice ori private; de băieți ori de fete, această carte de Evanghelii și Epistole se dă în mâna Scolariloră deodată cu Catehismulă. Din această Carte Învățătorulă cu Scolariă săi, Sâmbăta și în ajunulă unei Sărbători mari, au să citească de două sau de trei ori Epistola și Evangelia următoare zile, pr'in Scolariă cei mai buni ceteți; mai întâiu rară, curat și la înțelesă, d'in periodă în periodă, în formă de perorare retorică; după aceea în glasulă bisericii; apoi se va cerceta și căuta Subiectulă sau rezumatulă (cuprinderea pe scurtă) a loră, și mai pe urmă Profesorulă va face o explicare pe scurtă d'in stihă în stihă a acelora. ... Din experiența cea îndelungată, ca Profesoră vechiă de Teologie de douăzeci și cinci de ani, pătrunsă de această neapărată trebuință, amă întocmită acestă Manuală ...”;

Bălășescu, Nifonu (Profesor de Teologie și Rector al mai multor Seminarii în ambele Principate) - *Isagogica sau introducerea în cărțile sfintei scripturi*, București, 1858. La pp. III-IV este tipărită o dedicație intitulată: *Cătră cetitoriū și semnată: N. Bălășescu Profesorū*. Autorul menționează că a tipărit acest manual pentru „*tinerimea d'in Seminariū și scoale catehetice*”, sperând să suplینescă lipsa cărților din școlile românești. Citez de la p. IV: „... *Autorulū aceștiū cărți numite „Isagogica saū Introducerea ân cărțile S. Scripturī, a le Vechiulū și Noulū Testamentū” ca Profesorū vechiū de Teologie, pătrunsū de a ei trebuință, o a compusū, și o a și predatū scolarilorū săi ân Seminariū, și acumū ândemânându-se, iată o dă și la lumină, crezându, că pr'in aceasta a âmplinitū lipsa ce se simte ân Seminariile române de cărți scolastice, sperându, că tinerimea d'in Seminariū și scoale catehetice, (*) cariū după Programă sânt datorī a ânvăța conoștința S. Scripturī (Scripturistica), vorū saluta cu bucurie eșirea ei la lumină. ...”.*

Bălășescu apreciază demersul Înalt Preasfinției sale Filaret Scriban, Arhiepiscop Stavropoleos și rector al Seminarului central din Moldova (Socola), pentru organizarea a treisprezece școli catehetice în Moldova (p. IV, nota de subsol): „(*) *Nu se poate destulū lăuda buna ântocmire a celorū 13 Scoale Catehetice d'in Moldova, ân capitala fiește căruia ținutū (județū) câte una; care cu dreptū cuvântū se potū numi totū atâtea Seminariū; căci întrânsele ânvățăturile se predaū totū cele d'in Seminariū, ceva mai prescurtate. Întâia Idee a acestorū așezăminte, și meritulū pentru bărbăteasca stăruință de a se ântocmi, se cuvine Înaltū Preasfinției sale D. Filaretū Scribanū Arhiepiscopulū Stavropolī, Rectorulū Seminarulū Centralū din Moldova (Socola). Să se bucure dreptū aceea clerulū Moldovei, și toată țara de aceste așezăminte frumoșe, căutându d'in câtū se va putea a le mai îmbunătăți.”;*

Mihăescu, Grigore - *Carte metodică pentru a învăța limba franceză*, Ed. a III-a, Craiova, 1858. „De pe a lui F. Bozzi, prelucrată și îmbunătățită de Roberto și Julvêcourt. Tradusă în Românește și înavuțită... de Grigorie Mihăescu”. La pp. III-IV se află o *Prefață*, semnată: *Gr. Mihăescu*. Extrag un fragment prin care autorul justifică tipărirea acestui manual în trei ediții datorită cererii acestuia pe piața de carte (p. IV): „... *Acestū uvragiū se tipări în limba Romînă pentru întîea-oară în anul 1844. Așteptarea mea nu fu amăgită, căci meritulū ei se recunoscū așa de curîndū de către amatorii de a învăța limba Franceză, în câtū peste puținū mi se ceru a o retipări. ...”;*

Cipariu, T. - *Elemente de Filosofie*, vol. I, Blasiu, 1861. După Wilhelm Traugott Krug. Pp. 3-4, *Prefatiune*, semnată: *Blasiu 15 Aug. 1861. T. C.* Motivul tipării acestui manual, arată autorul, a fost reînceperea unui Curs de Filosofie care încetase între anii 1848-1861. Totodată Cipariu pune accentul pe greutățile întâmpinate în traducerea acestui manual din limba germană, începută de către Laurianu. Citez din prefață (pp. 3-4): „*Ocașiunea mai de aproape de a scote la lumina acesta carte e reînceperea unui cursu de Filosofie, care dela 1848 pan' acumu se incetase, ...Opulu inse mai întregu e numai traductiune dupa unu Manuale germanu alu autoriului numitu pre titlulu cartei, si carele incepuse a se traduce si de D. Lauriani. ... Multa greutate se semtî traducundu, pentru defectulu nu numai in terminii filosofici romanesci, ci si in cuvente ce semneza idee astracte, cuvente cari in limb'a germana si in cele clasice se afla copiose, er' intru a' nostra mai rare. In aste cercustari ne folosiramu cu termini latini, mai raru grecesci, dupa esemplulu altoru limbe chiaru si mai avute de câtu a' nostra; si de aceea credemu, că vomu fi si scusati.”;*

[Nifon, Mitropolitul] - *Manual de pravilă bisericească*, Ed. a III-a, Râmnicul Vâlci, 1861. „întocmai după cea de Sf. Mitropolie din Anul 1854. ”. La f. 2n.r. este tipărit un cuvânt adresat *Cucernicilor Protopopī și Preoți din păzita de Dumnezeū Eparhia noastră!*, pentru care semnează: *Callinicū Râmnicu*. Citez (f. 2n.r.): „*Dorind noi ca ori care, din cucernicia-voastră, să aibă un conductor necesar misiei lui, care să' arate legile, atât Bisericești, cât și politicești, am și tipărit acest Manual, întocmai după cel de sfânta Mitropolie din Anul 1854; însă, numai la datoria*

Preoților despre ținerea Condiciilor Acturilor civile, s'a modificat, conform cu instrucțiunile date de noi pentru aceasta. ...”;

Panaiotescu, G. - *Istoria-a sacra elementaria a testamentu-lui vechiu și nouu*, Ed. a II-a, Craiova, 1861. Ff. 2n.r.-4n.v. cuprind o dedicație adresată *Onorabile-i domne Maria Otetelișianca.*, semnată la f. 4n.v.: *G. P(anaiotescu)*. Aici autorul, profesor la Școala Lazaro-Otetelișanu timp de 20 de ani, închină manualul D-nei Maria Otetelișanu, soția lui Grigore Otetelișanu, laudând grija purtată în tot acest timp față de tinerele fete din Școala Lazaro-Otetelișanu. Având în vedere cererea mare și epuizarea primei ediții (1851) de mai bine de doi ani, Panaiotescu tipărește acum a doua ediție. Redau integral dedicația: *„Respectabile Dómna! Suntú doui anni trecuți de cândú nu se mai afflă din essemplarie-le istorie-i sacre ce s'au fostú impressú și dedicatú D-vóstre la annu-lú 1851. Importanțiá-a acceste-i cărți și metodică-a iei împărțire care facilitaa studiu-lú eleve-lorú din scólă-a Lazaro-Otetelișiană au făcutú pre mai mulți părinți, ba áncó și pre multe din foste-le melle eleve, carí astă-đi suntú mame essemplarie in societate, se-mí cérá cu stáruințiá a iei reimprimere. Accéstá propunere am acceptatú-uá și eu cu mulțiánnire, și am pusú suptú pressá reimprimere-a acceste-i cărți utili dedicându-uá éró-și D-vóstre ca une-i addeverate mame spirituali care, pre câtú am cunnoscutú, in cursú de dóue-đeci de anni câtú am fostú professore la accéstá scólá ve interessați de apprópe de progressu-lú ce facu in stuđiu și moralitate june-le Române ce stuđiéđiá in accéstá scólá, prin a căre-i-a organizațiune, adausú de fondú și părintescă-a veghiare assupra progressu-lui, Onorabile-le Domnie-i vóstre consorte Domnu Gregoriu Otetelișianu și au făcutú nume-le nemuritoriu in ánime-le fiitorie-lorú mame de familiá ce-și recepu crescere-a in accestú institutú. G.P.*;

Spinazzola, O. (Professore în Gimnasiul Sântului Sava) - *Grammatica limbei italene*, Librariu editoru G. Ioanid, Bucuresti, 1862. Actul prin care această carte este aprobată ca manual școlar este tipărit la p. 2. Redau integral acest document în cele ce urmează: *„Principatele-Unite. Bucuresci 1861. Luna Noembre 28. Eforia Instrucțiunii Publice din Țerra Romanescă. No. 3286. Domnule, Commissiunea însărcinată de Eforia Instrucțiunii Publice cu esaminarea manuscriptului de Grammatică Italiană elaborată de D-tea, prin raportulú înregistratú la No: 3417 se pronunțiá în favorea aceluí Opú, Eforia déră, în virtutea încuviințării date de numită Commissiune, aprobă elaboratulú D-tele, și autoriză întroducerea lui ca carte didactică în Clasele Gimnasiale. Poenaru, I. Heliade, S. Marcovici, I. Zallomit. Secretariú A. Ionescu. D-luí Professoriú O. Spinazzola.”*;

Spinazzola, O. (Professore in Gimnasiul Sântului Sava) - *Florea literaturii italiene*, Bucuresci, 1862. „Opú autorisat de Onorabila Eforie a instrucțiunei publice pentru usulú Șcólelorú din Romania întrégă”. La p. III, este tipărit documentul prin care această carte este aprobată ca manual școlar: *„Bucuresci annulu 1862. Luna Marti 20. Eforia Instrucțiunii Publice din Romania. No. 572. Domnule, În virtutea relațiunilor date de Commissiunea însărcinată cu esaminarea manuscriptului D-téle, intitulatú „Flórea, Literaturei Italiene” Eforia Instrucțiunii Publice 'ți face cunoscut că manuscriptul D- téle se aprobă a servi de Carte didactică pentru trebuința Classelor Gimnasiale. Director I. Zallomit P. Secretariú P. Chintescu. D-luí Professoriú O. Spinazzola.”*;

Bassero, A. H. - *Cursu elementariu de antropologie și de medicina populariá practicá*, Bucuresci, 1863. „Lecțiuni predate la Seminariul Centralú din Socola de A. H. Bassero Doctorú de Medicină, Medicú la acestú Institutú Primariú la Spitalulú Centralú Sf. Spiridonú, Cavaleru a Legiunei de Onóre”. La filele 2n.r.-3n.r. se află o dedicație adresată *„Domniei-sale Domnulú Doctorú Davila Inspectorú Generalú Serviciului Sanitarú din Principatele-Unite; Fundatorulú Scólei de Medicină din Bucuresci; Cavaleru a Legiunei de Onóre; etc. etc. etc.”*. Redau integral dedicația: *„Domnule! O Carte destinată la învățaturá Medicală, și scrisă în limba Română, nu póte fi mai bine dedicată, de cât aceluí, care atíta a făcutú pentru desvoltarea Studiilorú Medicale, și*

organizațiunea Serviciului de Sănătate în patria sa adoptivă. Dați'mi dar voea, ve-rogu, de a o pune subțu patronagiulă Domniei-Vóstre. Décă opulă meă ară putea trage óre care valóre, din consciința ce amă, că am lucrată pentru ună scopă folositoră, apoi m'ași socoti prea norocită, deacă ați bine voi a recunósce că, după Esemplulă Domniei-Vóstre, amă căutată și Eă, într'o sferă mai mărginită, de a aduce o piatră, spreconstruirea Edificiului, care a costisită, și costisește în tóte dălele Domniei- Vóstre, o muncă atitū de ostenitóre și ne precurmată; și care, o spereză, va fi pentru Domniea-Vóstră, ună titlu nemoritoră, la recunosciița tutulor acelora în adevărū iubitorī de patriă. Autorulă.”

Pp. III-XII cuprind *Prefața de cititū*, datată la *Iassii 1861*. Autorul laudă demersul Guvernului de a introduce în clasele superioare ale seminariilor „*cursū de medicină poporană*”, cu scopul de a suplini, pe cât este posibil, lipsa medicilor de la sate. Citez de la pp. IV-V: „... Într'o țară ca Principatele-Unite-Române, în care populația împraștiată pe o întindere de pământū ce ușorū ar cuprinde și unū numerū îndoitū, nu înfățiședă medicilor ce ar voi a se aședă în mijlocul ei închipuirī îndestulătóre, și în care numerul acestorū de pe urmă, chiar pré multū restrínsū pentru totalitatea locuitorilor, e concentrată pe la orașe, unde ei se află pré grămădiți fără ca, pe lângă acesta, se vroească ale părăsi. Se înțelége că depărtarea și lipsa de ajutorū trebuie se espuiă pe nenorociți locuitorii la tóte speculațiile șarlatanismului, și la inconvenientele cele serióse ce potū resulta pentru dînșii din întrebuițarea prea marei ignorante a leacurilor care, câte odată folositóre, nu o tágăduescū, sunt cel mai desū, trebuie iarăși să o đicū, insuficiente și chiar periculóse. O așa stare a lucrurilor a vrutū Guvernul se o preîntîmpine instituindū pentru Elevii din clasele superióre al seminariilor unū cursū de medicină poporană, cu care a bine-voitū a me însărcina pentru Seminariul din Socola. Preoții ce vor eși din aceste Institute, și cari și vor înțelége misiunea, vor fi, din cauza influenței ce potū se aibă asupra țaranilor, mai bine în stare de cât orī și cine de a 'i face să se folosescă din bine-facerile acesteī nouē ramure, adăogită la educațiunea lorū.”.

O parte din cărțile tipărite după anul 1830 poartă semnăturile olografe sau litografiate ale autorilor:

- Pleșoianu, G. - *Cele din tăi Cunoștințe*, Ed. a II-a, [Sibiu], 1833. Semnătura litografiată: G. Pleșoianu (f. 2n.v.);
- Marcovici, Simeon - *Curs de retorică*, București, 1834. Semnătură olografă: Simeon Marcovici (chir., p. 2, cerneală neagră);
- Donescu, C. - *Epistolariu*, [Partea I], București, 1840. Semnătură olografă: C. Donescu. (chir., f. 1n.v., cerneală neagră);
- A. Vaillan - *Vocabular purtăreț rumânescu- frantozescu și frantozescu-rumânesc*, București, 1839. Semnătură olografă: A. Vaillant. (f. 3n.v., cerneală neagră);
- Ioanid, Georgie - *Gramatică de limba elinească*, București, 1843. Semnătură olografă: F. Ioanid (lat., f. 1n.v., cerneală neagră);
- ΚΟΛΟΚΟΤΙΔΟΥ, ΙΩΑΝΝΟΥ - ΑΙΣΩΠΟΥ, București, 1857. P. 4, semnătura olografă: I. Colocotidu. (chir., p. 4, cerneală neagră);
- Mihăescu, Grigore - *Carte metodică pentru a învăța limba francesă*, Ed. a III-a, Craiova, 1858. Semnătură olografă: Mihăescu. (chir., p. I, cerneală neagră).

Cărți care prezintă ștampila Eforiei Școalelor Naționale:

- Leferburede-Fourcy – *Tratatie asupra geometriei descriptive*, Tomul întâiu, București, 1851;
- Desduits, L. M. - *Elemente de geometrie teoretică și practică*, București, 1852;
- Sonnet, [Hippolyte] – *Întiile elemente de algebra*, București, 1852;
- Geniliu, I. – *Principe de geografie*, București, 1855;
- Geniliu, I. - *Principe de Geografie pentru tinerimea studiosă*, Ed. a IV-a, Bucureshti, 1856;
- Stilescu, V. - *Elemente de grammaticaromână*, Ed. a IX-a, Bucuresci, 1865;

Laurianu, A(ugust). Treb(oniu). - *Elemente de istoria romanilor*, Ed. a VI-a, Bucuresti, 1866;
 Vlădescu, Gr. - *Elemente de geografică*, Ed. a XII-a, Bucuresti, 1866.

Foști posesori:

1. Cărți care au aparținut lui Grigore Otetelișanu / Institutul Lazaro-Otetelișanu: ex-libris: „1834 G. O.”, sau „G. O. 1854”, ordonate cronologic:
  - Tempea, Radu - *Grammatică Românească*, Sibii, 1797;
  - Micu-Clain, Samuel - *Logica*, Buda, 1799;
  - Povățuire către economia de câmp*, Buda, 1806;
  - Învățătură pentru agonisirea viței de vie*, Buda, 1813;
  - Învățătură pentru ferirea și doftorirea boalelor*, Buda, 1816;
  - Povățuire către aritmetică*, Buda, 1816;
  - Darvari, Dimitrie - *Mai nainte gătire spre cunoștința de Dumnezeu*, Buda, 1818;
  - Govdela - *Elemente de aritmetică*, Iași, 1818;
  - Manuductor pentru învățătorii sholasticești*, Buda, 1818;
  - Fulea, Moise - *Bucoavne*, Ed. a II-a, Sibiu, 1820;
  - Macarie, Ieromonahul - *Anastasimatariu bisericesc*, Viena, 1823;
  - Macarie, Ieromonahul - *Irmologhion*, Viena, 1823;
  - Macarie, Ieromonahul - *Theoriticon*, Viena, 1823;
  - Dion, Filosoful - *Cuvinte*, Buc., 1825;
  - Staghiritul, Atanasie - *Prescurtarea istoriei universale*, Buc. , 1826;
  - Golescu, Dinicu - *Adunare de pilde*, Buda, 1826;
  - Chiriocopol, Necolae - *Douăsprezece învățături folositoare pentru femeile acele îngrecate*, Iași, 1827;
  - Neofit, Vamva - *Elementuri de filozofie morală*, Buc., 1827;
  - Pleșoianu, Grigore - *Cele dintâi cunoștințe pentru trebuința copiilor care încep a citi*, Sibiu, 1828;
  - Heineccius, Gotlieb - *Elemente de filozofie, logică și etică*, Buda, 1829;
  - Bojincă, Damaschin - *Diregătoriul bunei creșteri*, Buda, 1830;
  - Căpățineanul, Stanciu - *Mitologie*, Sibiu, 1830;
  - Pleșoianu, Grigore - *Dialoguri francezo-române*, Sibiu, 1830;
  - Francoeur, L. B. - *Aritmetica*, Buc., 1832;
  - Pleșoianu, G. - *Cele din tâi Cunoștințe* , Ed. a II-a, [Sibiu], 1833;
  - Popp, Gh. - *Deprinderi asupra cititului*, Ed. I, Buc., 1833;
  - Marcovici, Simeon - *Curs de retorică*, București, 1834;
  - Yung - *Culegere din cele mai frumoase nopți ale lui Yung*, Ed. a II-a, Buc., 1835;
  - Cihac - *Istoria naturală*, EȘII, 1837;
  - Aaron, F. - *Manual de istoria Principatului Romaniei*, București, 1839;
  - Campan, Doamna - *Pentru educația copiilor*, București, 1839;
  - [Marin, Alexe] - *Moș Pătru sau învățătorul*, Tomul III, București, 1839;
  - Epistolar de mână*, Craiova, 1840;
  - Donescu, C. - *Epistolariu*, [Partea I], Bucuresti, 1840;
  - Tâmpeanul, Scarlat [Barbu] - *Geografia Țării Rumânești I*, București, 1840;
  - Appeltauer - *Elemente de algebră*, București, 1841;
  - Repei, L. - *Istorie elementară pentru trebuința tinerimei moldo-rumânești*, București, 1841;
  - Rus, Ioan - *Icoana Pamentului sau Carte de geografie*, Tom. I, II, III, Blaj, 1842;
  - [Eliade-Radulescu, Ion] - *Elemente de istoria universală*, Partea antea, Bucuresti, 1843;
  - Aron, F. - *Elemente de istoria lumi*, București, 1846;
  - Vahmann, I. - *Principuri generale de muzică europeenească-modernă*, București, 1846;
  - [Travanet, Marchizul de] - *Rudimentu agricolu universalu*, București, 1850;
  - [Brezoianu, Ioan] - *Manualul mumelor*, București, 1851;

- Sonnet, [Hippolyte] - *Întîile elemente de algebra*, București, 1852;
Goldsmith - *Istoria Greciei*, Ed. a II-a, Iași, 1853;
Fontaninu, G. Mar. - *Cursu elementariu de geografia fizica si matematica*, Buccuresci, 1855;
Geniliu, I. - *Principe de geografie*, București, 1855.
2. Cărți care au aparținut lui Serapion Gheorghescu, teolog și artist plastic de la mănăstirea Căldărușani, Mitropolia Bucureștilor și schitul Lahovari:
Duru, Victor - *Istoria sfîntă*, București, 1852. Sigiliu dreptunghiular: S(erapion). G(heorghescu). (lat., f.: 1n., 245v., 275, 389, tuș albastru);
Pann, Anton - *Irmologiu Catavasier*, Ed. II, București, 1854;
Bălășescu, Nifon - *Epistolele și evangheliile duminicilor și ale sărbătorilor*, Partea I, București, 1858. Semnătură olografă: *Arhimandrit Serapion Gheorghescu*: 1886. (chir., p. 3, creion chimic).
3. Școala normală de învățători²⁸:
Delavigne, A. - *Manual de Filosofie*, București, 1846. Ștampilă ovoidală (2,3 x 4 cm.): *Șc. Normală de inv.- Craiova / Biblioteca Sc. de Aplicație / No...* (lat., cop.1, f.1n., p. 100, tuș albastru).
4. Lazăr Cornelia Luminița, Craiova:
Pann, Anton - *Anastasimatar*, București, 1847.
Ursescu, Vasiliu - *Manualu de stilu epistolaru*, Ed. a II-a, Bucuresci, 1860.
5. Elena Titu Nicolin și Vera Crăsnaru, Craiova:
Spinazzola, O. - *Grammatica limbei italiene*, Bucuresti, 1862.
6. Maria Dăbuleanu, Craiova:
Lexicon româno-latino-ungaro-german, Buda, 1825.

Tipografiile unde au fost tipărite cărțile prezentate sunt următoarele: Tipografia lui Petru Bart, Sibiu; Tipografia lui Ioann Bart, Sibiu; Crăiasca Tipografie a Universității Ungurești; Privelegiata Tipografie din Brașov prin Tipograful Fridrihi Herfurt; Privelegiata Tipografie din București; Tipografia Sfintei Mitropolii a Moldovei, Iași; Tipografia dela Cișmea, București; Tipografia lui Eliad, București; Tipografia Colegiului Național, București; Institutul Albinei, Iași; Buciumul Roman, Iași; Tipografia grecească din Iași; Tipografia Româno-Franceză, Iași; Tipografia Sfintei Episcopii Buzău; Imprimeria Statului, București; Privelegiata Tipografie alui Georgiu de Clozius; Tipografia Lessicografică, București; Tipografia lui Iosef Copainig, București; Tipografia Bisericească din Sfânta Mitropolie, București; C. A. Rosetti și Vinterhalder, București; Tipografia lui Iosif și Iancu Moici Craiova; Tipografia Callnicu Râmnicu; Crăiasca Tipografie Orientalicească a Universității din Pesta; Tipografia Seminariului, Blaj; Tipografia lui Costantin Leca, Craiova; Tipografia lui Friderih Valbaum, București; Tipografia sfintei Episcopii Buzău; Tipografia de Muzică Bisericească Anton Pann, București; Imprimeria a lui Stephan Rassidescu, București; Tipografia Pitarului Constandin Pencovici, București; Tipografia Națională a lui J. Romanow et Comp., București.

Traducători: Grigore Pleșoianu, I. Sergiescu, Gheorghe Pop, Safta Știrbei, I. Repei, I. Eliad, C. Donescu, Ioan Penescu, Safta Știrbei, Alexandru Oresco, Grigore Mihăescu, I. Voinescu, Costachi Gane, I. D. Negulici, A. Treb. Laurianu, Simeon Marcovici, Dimitrie Pavel, Ioan Brezoianu, Al. I. Cretiescu; Gheorghe Panaiotescu, Eufrosin Dimitrie Poteca, Ianache Papazoglu, Anton Pann, Dinicu Golescu, Ion Voinescu II, Ieromonahul Macarie, Constandin Radovici, Grigorie Igumen al Mănăstirii Sf. Ioan din București, Samuel Micu Clain, Gheorghe Panaiotescu, Timotei Cipariu, D. Laurianu, Adolf Radvani, Petrache Poenaru, Ecaterina Asachi.

²⁸ Școala Normală de învățători din Craiova a luat ființă la 1 oct. 1870, la îndemnul Ministrului Instrucțiunii de atunci Gheorghe Chițu, printr-o hotărâre a Consiliului județean Dolj. Ulterior, aici a existat și o școală de aplicație.

Catalog alfabetic:

1. **ANASTASIMATAR BISERICESC**, Ed. a II-a, În Tipografia sfintei Episcopii Buzău, BUZĂU, 1856. Nr. inv. I 5145(83). Bibl.: Poslușnicu, Mihail Gr. - *Istoria muzicii la români*, Buc., [1928], p. 63;
2. **ARON, F.** (Profesor de Istoria generală a lumi în Colegiul Național St. Sava din București) - **ELEMENTE DE ISTORIA LUMI**, În Tipografia Colegiului St.-Sava, BUCUREȘTI, 1846²⁹ „Pentru trebuința tinerimei începătoare din așezămintele de învățatură și creștere publice și private”. Nr. inv. I 5731(642). Bibl.: B.R.M. I, (A-C), p. 3, nr. 7;
3. **AARON, F.** - **ELEMENTE DE ISTORIA LUMI**, În Tipografia Colegiului St.-Sava, BUCUREȘTI, 1847. Nr. inv. I 5785(696), I 5773(684), I 5761(672). Bibl.: B.R.M. I, (A-C), p. 3, nr. 8;
4. **AARON, F.** - **MANUAL DE ISTORIA PRINCIPATULUI ROMÂNIEI**, În Tipografia Colegiului St.-Sava, BUCUREȘTI, 1839. Nr. inv. I 5816(727). Bibl.: B.R.M. I, (A-C), p. 4, nr. 47;
5. **APPELTAUER** - **ELEMENTE DE ALGEBRĂ**, În Tipografia Colegiului St.-Sava, BUCUREȘTI, 1841³⁰ „Tradusă din latinește cu oarecare modifi cații de P. Poenaru. Directorul Școalelor Naționale”. Nr. inv. I 5390(328). Bibl.: B.R.M., I, (A-C), p. 144, nr. 2912; B.R.M., III, (L-Q), p. 895, Poenaru, Petre (Petra che). Traduceri;
6. **BASSERO, A. H.** (Doctoru de Medicină, Medicu la acestu Institutu Primariu la Spitalulu Centralu Sf. Spiridonu, Cavaleru a Legiunei de Onore) - **CURSU ELEMENTARIU DE ANTROPOLOGIE ȘI DE MEDICINA POPULARIĂ PRACTICĂ**, Imprimeria Statului, BUCUREȘTI, 1863. „Lecțiuni predate la Seminariulu Centralu din Socola”. Nr. inv. I 50698. Bibl.: B.R.M. I, (A-C), p. 282, nr. 5297;
7. **BĂLĂȘESCU, NICOLAU** (Profesoru) - **GRAMMATICĂ ROMÂNĂ**, Ed. I, În privil. Tipografie alui Georgiu de Clozius, SIBIIU, 1848³¹. „pentru seminarii și clase mai înalte. (Grammatica Daco-Romana)”. Nr. inv. I 5405(343). Bibl.: B.R.M. I, (A-C), p. 303, nr. 5656;
8. **BĂLĂȘESCU, NIFONU** (Nifonu Bălășescu Emeritu Profesoru de Teologie și Rectoru a mai multoru Seminarii în ambele Principate, și Cavaleru) - **EPISTOLELE ȘI EVANGHELIILE DUMINECILORU ȘI ALE SĂRBĂTORILORU**, Partea I, Tipografia Lessicografică, BUCUREȘTI, 1858. „Pentru Seminarii, Școle Publice și Private, și familii Evlaviose”. Nr. inv. I 5382 (320). Bibl.: B.R.M. I, (A-C), p. 303, nr. 5652;
9. **BĂLĂȘESCU, NIFONU** (Profesoru de Teologie și Rectoru a mai multoru Seminarii în ambele Principate) - **ISAGOGICA SAU ÎNTRODUCEREA ÎN CĂRȚILE SFINTEI SCRIPTURI**, Tipografia Lessicografică, BUCUREȘTI, 1858. Nr. inv. I 5873(784). Bibl.: B.R.M. I, (A-C), p. 303, nr. 5659;
10. **BĂLĂȘESCU, NIFONU** (smeritulu Monahu din S. Monast. Neamțulu, Profesoru) - **ISTORIA BIBLICĂ A TESTAMENTULUI VECHIU ȘI NOU**, În Tipografia Româno-Franceză, IAȘII, 1853. „pentru trebuința tineriloru din școlele gimnasiale”. Cartea este „Lucrată după ordinațiunea Onor. Depart. alu Cultulu și alu Instrucțiunei Publice dată în 19 Sept: anul 1852 No 4526”. (f.1n.v.). Nr. inv. I 5891(802). Bibl.: B.R.M. I, (A-C), p. 303, nr. 5660;
11. **BĂRBĂTESCU, JOAN** - **CURSUL DREPTULUI CIVIL ROMÂN**, Tipărit în Tipografia lui Iosef Copainig, BUCUREȘTI, 1849. „dupe ordina pravilei lui Caragea”. Nr. inv. I 5370(308). Bibl.: B.R.M. I, (A-C), p. 311, nr. 5783;
12. **BLANQUI, A.** - **TRACTATU ELEMENTARIU DE ECONOMIE POLITICĂ**, Tipografia Bisericească din Sf. Mitropolie, BUCUREȘTI, 1855. „Tradusă din Franțozește de I. Sergiescu. Profesoru Publicu”. Nr. inv. I 5406(344). Bibl.: B.R.M. I, (A-C), p. 371, nr. 6772; B.R.M. IV, (R-Z), p. 243, Sergiescu, Thoma. Traduceri;
13. **[BREZOIANU, IOAN]** - **MANUALUL MUMELOR**, Tipărit la C. A. Rosetti și Vinterhalder, BUCUREȘTI, 1851³². „pentru educați a copiilor, culesu și așezat u astfel de doi prieteni a tinerimii.”. Nr. inv. I 5397(335), 10540. Bibl.: B.R.M. I, (A-C), p. 473, nr. 8580;

²⁹ Prețul este doi șfanți. (Pagina de titlu).

³⁰ Prețul este 6 șfanți. (Cop. a 4-a).

³¹ Prețul de 6.30 lei. Calendar, 1852, pp. 1n.-3n.

14. **BOJINCĂ, DAMASCHIN - DIREGĂTORIUL BUNEI CREȘTERI**, La Crăiasca Tipografia Universității Ungurești, BUDA, 1830³³. „spre îndreptarea multor părinți și bunfolosul tinerimei Romane”. Nr. inv. I 5400(330). Bibl.: B.R.V. III, p. 674, nr. 1472; Chindriș *et al.*, 2016, pp. 581-582;
15. **BUCOAVNĂ**, În Privelegiata Tipografie din Brașov prin Tipograful Fridrihi Herfurt, BRAȘOV, 1816³⁴. „Pentru învățătura pruncilor de a să deprinde atât la cunoașterea slovelor la slovenire și la cetanie, cât și la rânduiala vecerniei, utreniei și a sfintei liturghii”. Nr. inv. I 5886(797). Bibl.: B.R.V.III, p. 139, nr. 900; Chindriș *et al.*, 2016, pp. 354-355;
16. **CAMPAN, DOAMNA - PENTRU EDUCAȚIA COPILOR**, În Tipografia Colegiului Sf: Sava, BUCUREȘTI, 1839. „Scrisă în limba franceză de Doamna Campan și tradusă în rumânește de o mumă pe care Esperiența a povățuit'o a adăoga și de la sine oare-care însemnări”. Nr. inv. I 5726(637). Bibl.: B.R.M. I, (A-C) p. 543, nr. 9764; B.R.M. IV, (R-Z) p. 500, Știrbei Safta. Traduceri;
17. **CAMPE, [IOACHIM HEINRICH] - MORALULU COPILOR**, Tipografia lui Iosif și Iancu Moici, CRAIOVA, 1856. Cartea este tradusă din limba germană de G. Panaitescu. Nr. inv. I 5890(801), I 54215. Bibl.: B.R.M. I (A-C), p. 543, nr. 9770; B.R.M. III (L-Q), p. 722, Panaitescu, G. Traduceri;
18. **CĂPĂȚINEANUL, STANCIU** (Profesor Școalelor Naționale din Craiova) - **MITOLOGIE**, SIBIU, 1830. P. 2, Către cetitori: „... m'am socotit a mulțami mai cu deosebire pe tinerii și tinerele ce iubesc învățătura...”. Nr. inv. I 5979(890). Bibl.: B.R.V. III, p. 683, nr. 1479; Chindriș *et al.*, 2016, pp. 825-826;
19. **CHIRIACOPUL, NECOLAE** (Doforul din Spitalul Sfintei Monastiri Precista din Roman) - **DOUĂSPREZECE ÎNVĂȚĂTURI FOLOSITOARE PENTRU FEMEILE ACELE ÎNGRECAȚE**, În Tip: Sf: Mi: Mol.: IAȘI, 1827. I 5838(749). Bibl.: B.R.V. III, p. 529, nr. 1304;
20. **CIHAC - ISTORIA NATURALĂ**, Institutul Albinei, EȘII, 1837. Primul manual de istorie naturală tipărit în limba română. Nr. inv. I 5407(345). Bibl.: B.R.M. I, (A-C), p. 694, nr. 12540;
21. **CIPARIU, T. - ELEMENTE DE FILOSOFIA**, vol. I, II, Cu Tipariulu Seminariului Diecesanu, BLASIU, 1861, 1863. „dupa W. T. Krug”. Nr. inv. 3385. B.R.M. I, (A-C), p. 706, nr.: 12768, 12768a; B.R.M. II, (D-K), Krug, Wilhelm Traugott, p. 890;
22. **CIPARIU, T. - GRAMATECA LATINA PENTRU II. III SI IV. CLASE a gimnasiului de diosu**, Partea I, Cu tipariulu Seminarului, BLASIU, 1857. „dupa M. Schinagl”. Nr. inv. I 5796(707). Bibl.: B.R.M. I, (A-C), p. 707, nr. 12774; B.R.M. IV, (R-Z), p. 209, Schinnagl, M.;
23. **CIPARIU, TIM.** (canonicu gr. catolicu etc.) - **ELEMENTE DE LIMB'A ROMANA dupa dialecte si monumente vechi**, Cu tipariulu Sem. Diecesanu, BLASIU, 1854. Nr. inv. I 5795(706). Bibl.: B.R.M. I, (A-C), p. 707, nr. 12769;
24. **DARVARI, DIMITRIE - MAI NAINTE GĂTIRE SPRE CUNOȘTINȚA DE DUMNEZEU**, În Crăiasca Tipografie a Universității Ungariei, BUDA, 1818. „Tălmăcită din limba grecească de smeritul întră Ieromonahi Eufrosin Dimitrie Poteca; acum întâia oară tipărită cu cheltuiala Înaltei Școale Domnești pentru întâia învățătură a pruncilor din Principatul Țării Românești”. Nr. inv. I 5850(761). Bibl.: B.R.V. III, p. 218, nr. 977; Chindriș *et al.*, 2016, pp. 510-511;
25. **DELAVIGNE, A. - MANUAL DE FILOSOFIE**, Cu tiparul Colegiului Național, BUCUREȘTI, 1846. „tradusă de A. Treb. Laurianu. Prof. de Filosofie în Colegiul Național. București”. Nr. inv. I 5728(639). Bibl.: B.R.M. II, (D-K), p. 44, nr. 16853; B.R.M. III, (L-Q), p. 20, Laurian, August Traboniu. Traduceri;
26. **DESDOUIITS, L. M. - ELEMENTE DE GEOMETRIE TEORETICĂ ȘI PRACTICĂ**, În Tipografia Colegiului Național, BUCUREȘTI, 1852. Traducător slugerul G. Pop, Profesor de aritmetică și geometrie în Colegiul Național și în Școala ostășască de cadeți. Nr. inv. I 5401(339), I

³² Prețul de 4.20 lei. Calendar, 1852, pp. 1n.-3n.

³³ Gata de tipar în anul 1829 la prețul de 36 cr. Biblioteca, 1834, p. 56. Unicat. Florescu, 2000, p. 517, nr. 2098.

³⁴ Unicat. Florescu, 2000, p. 439, nr. 1596.

- 5402(340). Bibl.: B.R.M. II, (D-K), p. 76, nr. 17413; B.R.M. III, (L-Q), p. 920, Pop, Gheorghe. Traduceri;
27. **DION, FILOSOFUL - CUVINTE**, La Privelegiata Tipografie din București. Subt Eforiia Dumnealor Boerilor Răducanul Clinceanul Biv Vel Stolnic și Dimitrache Topiliceanul Biv Vel Serdar, BUCUREȘTI, 1825. „Tălmăcire depre limba Ellinească de Ianache Papazoglu medelnicer”. Nr. inv. I 5363(301). Bibl.: B.R.V. III, p. 460, nr. 1239;
28. **DONESCU, C. - EPISTOLARIU**, [Partea I], În Tipografia lui Eliad, BUCUREȘTI, 1840. Nr. inv. I 5613(524). Bibl.: B.R.M. II, (D-K), p. 141, nr. 18470;
29. **DURUI, VICTOR - ISTORIA SFÎNTĂ**, Tipografia Sfintei Mitropolii, BUCUREȘTI, 1852. Cartea este tradusă de „Ioan Penescu. Profesor în Seminarul Sfintei Mitropolii. ... Tipărită pentru învățătura studenților școalelor și seminarelor publice”. Nr. inv. I 5885(796). Bibl.: B.R.M. II, (D-K), p. 213, nr. 19737; B.R.M. III, (L-Q), p. 813, Penescu, Ioan. Traduceri;
30. **DURUY, VICTOR - ELEMENTE DE ISTORIA GENERALE**, Tomu. I, În Tipografia Colegiului Natzionalu, BUCURESHTI, 1856. „lucrate în limba francăscă suptă directiunea Dluî Victor Duruy, dupo ultima programă a universității din Parisi pentru învetiământulă lyceeloră Franciei. Tradusse si adause pentru usulă classiloră de istoriă alle gymnasiului din Tierra Romănăscă”. Nr. inv. I 5603(514). Bibl.: B.R.M. II, (D-K), p. 213, nr. 19733; B.R.M. I, (A-C), p. 871, Crețescu (Crețiescu), A. I. Traduceri;
31. [**ELIADE-RĂDULESCU, ION**] - **ELEMENTE DE ISTORIA UNIVERSALA, PARTEA ANTEEA**, În tipografia lui Eliade, BUCUREȘCI, 1843³⁵. „culeasă și tradusă în romănesce”. Nr. inv. I 5809(720). Bibl.: B.R.M. II, (D-K), p. 233, nr. 20039;
32. **EPISTOLAR DE MÂNĂ** cu Învățăturile trebuincioase pentru Stilul Familier și pentru facerea scrisorilor; la care se mai adaogă și alte bucăți morale și de folos, În tipografia lui Costantin Leca, CRAIOVA, 1840. „Pentru Învățătura Școlariilor. traduse de G. C. Craiova”. Nr. inv. I 5604(515), I 5662(573). Bibl.: B.R.M. II, (D-K), p. 252, nr. 20375;
33. **EUSTATIU, GEORGIU (CIOCANILLI)** (Professore de acéstă Classă în capitală) - **GEOMETRIĂ ELEMENTARIĂ**, Ed. a III-a, Imprimeria Statului, BUCUREȘCI, 1863. „conformă programmulă classiloră primarie. spre usulă clasei IV.”. Coligat. Nr. inv. I 50698. Bibl.: B.R.M. II, (D-K), p. 267, nr. 20625;
34. **FONTANINU, G. MAR.** (Professoriu si Inspectoriu la Collegiulu din Craiova) - **CURSU ELEMENTARIU DE GEOGRAFIA FISICA SI MATEMATICA**, Tipografia Collegiului Nationale, BUCCUREȘCI, 1855. „In usulu tinerimii studiose”. Nr. inv. I 5427(365). Bibl.: B.R.M. II, (D-K), p. 345, nr. 21947;
35. **FRANCOEUR, L. B. - ARITMETICA**, În Tipografia lui I. Eliad, BUCUREȘTI, 1832³⁶. „Tradusă și pusă în lucrare în școala națională din St-Sava. de I. Eliad”. Nr. inv. I 5412(350). Bibl.: B.R.M. II, (D-K), p. 351, nr. 22033; B.R.M. II, (D-K), p. 236, Eliade-Rădulescu, Ion (1802-1872), Traduceri;
36. **FULEA, MOISE** (Directorul Școalelor Naționalicești neunite din Ardel) - **BUCOAVNE**, Ed. a II-a, În Typografia lui Ioann Bart, SIBIU, 1820³⁷. „pentru trebuința pruncilor romănești neuniți din Ardeal”. Nr. inv. I 5900(811). Bibl.: B.R.V. III, p. 330, nr. 1072; Chindriș *et al.*, 2016, pp. 791-792;
37. **GENILIU, I. -PRINCIPE DE GEOGRAFIE** pentru tinerimea studioasă, Tipografia Colegiului, BUCUREȘTI, 1855. Nr. inv. I 5778(689). Bibl.: B.R.M. II, (D-K), p. 407, nr. 22964;
38. **GENILIU, I. - PRINCIPE DE GEOGHRAFIE** pentru tinerimea studioasă, Ed. a IV-a, Tipoghrafiia Colegiului Natzionalu, BUCURESHTI, 1856. Nr. inv. I 5372(310). B.R.M. II, (D-K), p. 407, nr. 22965;

³⁵ Prețul de 14 lei. Sand, 1847, f. 1n.

³⁶ 3 *Sfanțihî*. Moliere, 1836, pp. 165-168. 3 *sfanț*. Culegere, 1836, ff. 1n.-2n. 6 lei. Sand, 1847, f. 1n.

³⁷ Unicat. Florescu, 2000, p. 480, nr. 1854.

39. **GOLDSMITH - ISTORIA GRECIEI**, Ed. I și a II-a, Institutul Albinei, IAȘII, 1842, 1853. Traducerea: Postelniceasa Ecaterina Asachi. Nr. inv. I 5317(255) și I 5433(371). Bibl.: B.R.M. II, (D-K), p. 497, nr. 24479; B.R.M. I, (A-C), p. 167, Asachi Ecaterina. Traduceri;
40. **GOLESCU, DINICU - ADUNARE DE PILDE**, În Crăiasca Tipografie a Universității Ungur., BUDA, 1826. „... tălmăcite de pre limba grecească în cea românească”, „spre folosul învățaturii celor de mai mare vârstă copii”. Nr. inv. I 5683(594). Bibl.: B.R.V. III, p. 489, nr. 1274; Chindriș *et al.*, 2016, pp. 553-554;
41. **GOVDELA** (Dimitrie Panaiotadi) - **ELEMENTE DE ARITMETICĂ**, Tipărită în Tipografia grecească din IAȘI, 1818³⁸. Nr. inv. I 5561(499). Bibl.: B.R.V. III, p. 263, nr. 998;
42. **HEINECCIUS, GOTLIEB - ELEMENTE DE FILOSOFIE, LOGICĂ ȘI ETICĂ**, În Crăiasca Tipografie a Universității Ungariei, BUDA, 1829³⁹ „...traduse în limba ellinească de Dumnealui Marele Ban Grigorie Brâncoveanul, iar acum în limba românească de Eufrosin Dimitrie Poteca Ierom. și Profesor de Filosofie dela București spre povățuire la lețiile sale de filosofie”. Nr. inv. I 5310(248), I 5311(249), I 5414(352). Bibl.: B.R.V. III, p. 628, nr. 1420; Chindriș *et al.*, 2016, pp. 575-576;
43. **HILL, G.** (Professoru) - **GRAMMATICA LIMBEI LATINE**, In tipografia Collegiului Natzionalu, BUCURESHTI, 1856. „în comparatziâ cu limba Romînâ”. Nr. inv. I 5319(257). Bibl.: B.R.M. II, (D-K), p. 622, nr. 26499;
44. **IOANID, GEORGIE** (Profesorul de această limbă într'acest Colegiu) - **GRAMATICĂ DE LIMBA ELINEASCĂ**, Tipografia Curții a lui Fred. Valbaum, BUCUREȘTI, 1843. „În trei părți. Spre întrebuintarea claselor colegiului Național de Sf. Sava”. Nr. inv. I 5626(537). Bibl.: B.R.M. II, (D-K), p. 691, nr. 27682;
45. **ISTORIA SFÂNTĂ**, Ed. I, Tipografia lui C. A. Roseti și Vinterhalder, BUCUREȘTI, 1846. „tradusă din franțozește de Ioan Voinescu II”. Nr. inv. I 5398(336). Bibl.: B.R.M. II, (D-K), p. 800, nr. 29568; B.R.M. IV (R-Z), p. 785, Voinescu II, Ioan. Traduceri;
46. **ISTORIA SFÂNTĂ**, Ed. a II-a, Tipografia lui C. A. Rosetti și Vinterhalder, BUCUREȘTI, 1851⁴⁰. Nr. inv. I 5293(231). Bibl.: B.R.M. II, (D-K), p. 800, nr. 29569; B.R.M. IV, (R-Z), p. 785, Voinescu II, Ioan. Traduceri;
47. **ISTORIA SFÂNTĂ**, Ed. a III-a, În Tipografia sfintei Opiscopii, BUZĂU, 1854. Nr. inv. I 5446(384). Bibl.: B.R.M. II, (D-K), p. 800, nr. 29571; B.R.M. IV, (R-Z), p. 785, Voinescu II, Ioan. Traduceri;
48. **ÎNVĂȚĂTURĂ CREȘTINEASCĂ**, Crăiasca Tipografie a Universității Ungurești, BUDA, 1806, „pentru folosul Școalelor Românești celor din Țara Ungurească și din părțile eii împreunate” (pagina de titlu). Nr. inv. I 5389(327). Bibl.: B.R.V. II, p. 485, nr. 700; Chindriș *et al.*, 2016, pp. 414-416;
49. **ÎNVĂȚĂTURĂ PENTRU FERIREA ȘI DOFTORIREA BOALELOR**, La Crăiasca Tipografie a Universității Ungariei, BUDA, 1816⁴¹. Nr. inv. I 5882(793), I 5899(810). Bibl.: B.R.V. III, p. 149, nr. 909; Chindriș *et al.*, 2016, pp. 491-492;
50. **ΚΟΛΟΚΟΤΙΔΟΥ, ΙΩΑΝΝΟΥ - ΑΙΣΩΠΟΥ**, Tipografia Collegiului Natzionalu, BUCUREȘTI, 1857. Nr. inv. I 5511(449). Bibl.: B.R.M. II, (D-K), p. 879, Kolokotidis, Ioannis. Editări de texte;
51. **LAURIANU, A(UGUST). TREB(ONIU).** - **ELEMENTE DE ISTORIA ROMANILOR**, Ed. a VI-a, Imprimeria Statului, BUCURESCI, 1866. „pentru clasele primarie”. Coligat Nr. inv. I 50698. Bibl.: B.R.M. III, (L-Q), p. 27, nr. 31465;

³⁸ Unicat. Florescu, 2000, p. 465, nr. 1760.

³⁹ *Preț 2 fl.* Biblioteca, 1834, p. 56.

⁴⁰ „Cumpărată cu lei 4: și p: 20 din orașul Craiova. 1857 Ianuarie 15”. (Însemnare chir., p. 1, cerneală neagră).

⁴¹ Muzeul Olteniei deține două exemplare, singurele semnalate pe raza județului Dolj. Florescu, 2000, p. 439, nr. 1599-1560.

52. **LAURIANU, A(UGUST). TREB(ONIU).** (Inspectoriu general al școlilor din Principatul Moldaviei) - *ISTORIA ROMANILORU*, Partea I, II, III, Buciumul Roman, IAȘI, 1853. Nr. inv. I 5740(651), I 5565(503), I 5565(503), I 5739(650). Bibl.: B.R.M. III, (L-Q), p. 27, nr. 31479, 31479a, 31479b;
53. **LEFEBURE DE-FOURCY, [LOUIS-ETIENNE]** - *TRATATIE ASUPRA GEOMETRIEI DESCRIPTIVE*, TOMUL ÎNTĂIU, În Tipografia Colegiului Național, BUCUREȘTI, 1851. Traducător arhitectul Alexandru Oresco. Nr. inv. I 5394(332). Bibl.: B.R.M. III, (L-Q), p. 47, nr. 31826; B.R.M. III, (L-Q), p. 697, Orescu, Alexandru. Traduceri;
54. **LEXICON ROMÂNNO-LATINO-UNGARO-GERMAN**, Crăiesca Tipografie din Buda, BUDA, 1825. Lucrat în cursul a peste trezeci de ani, de către mai mulți bărbați precum: Samuil Clein, Vasile Colosy, Samuil Vulcan, Ioan Corneli, Petru Maior, Ioan Theodorovics, Alesandru Theodori. Nr. inv. I 5247(185). Bibl.: B.R.V. III, p. 460, nr. 1240;
55. **MACARIE, IEROMONAHUL** (Portarie al Sfintei Mitropolii a Bucureștilor Dascălul Școalei de Musichie) - *ANASTASIMATARIU BISERICESC*, VIENA, 1823. „Alcătuit după cel grecesc pre limba Romanească”. Nr. inv. I 5228(166), I 5195(133). Bibl.: B.R.V. III, p. 414, nr. 1183; Chindriș *et al.*, 2016, pp. 931-932;
56. **MACARIE, IEROMONAHUL** (Portarie al Sfintei Mitropolii a Bucureștilor Dascălul Școalei de Musichie) - *IRMOLOGHION*, VIENA, 1823. „Alcătuit Romanește pre așazăământul sistimii ceii noao dupre cel grecesc”. Nr. inv. I 5156(103). Bibl.: B.R.V. III, p. 417, nr. 1184; Chindriș *et al.*, 2016, pp. 933-934;
57. **MACARIE, IEROMONAHUL** (Portarie al Sfintei Mitropolii a Bucureștilor Dascălul Școalei de Musichie) - *THEORITICON*, VIENA, 1823. „Tălmăcit după Grecește pre limba Romanească”. Nr. inv. I 5193(131). Bibl.: B.R.V. III, p. 425, nr. 1185; Chindriș *et al.*, 2016, pp. 934-935;
58. **MANUDUCTOR PENTRU ÎNVĂȚĂTORII SHOLASTICEȘTI sau îndreptare către cuviinciosa împlinire a diregătoriei învățătoarești**, Cu Tipariul și chieltuiala Crăeștei Tipografii a Universității Ungariei, BUDA, 1818⁴². Nr. inv. I 5706(617). Bibl.: B.R.V. III, p. 223, nr. 982; Chindriș *et al.*, 2016, pp. 512-515;
59. **MARCOVICI, SIMEON** (Profesorul acestui Curs în Colegiul din Sf. Sava) - *CURS DE RETORICĂ*, În Tipografia lui Eliad, BUCUREȘTI, 1834⁴³. Nr. inv. I 5704(615), I 5693(604), I 5655(566). Bibl.: B.R.M. III, (L-Q), p. 203, nr. 34553;
60. **[MARIN, ALEXE]** - *MOȘ PĂTRU SAU ÎNVĂȚĂTORULDE SAT. Convorbiri asupra Geometriei*, TOMUL III, Tipografia Colegiului Sf. Sava, BUCUREȘTI, 1839⁴⁴. Nr. inv. I 5391(329), I 5392(330), I 5690(601). Bibl.: B.R.M. III, (L-Q), p. 219, nr. 34831;
61. **MARTIN, L. AIMÉ** - *EDUCAȚIA MUMELOR DE FAMILIE*, VOL. I, Tiparit în Tipografia lui Fr. Valbaum, BUCUREȘTI, 1844. „Scriere încoronată de Academia Franțeză. Tradusă slobod după a patra ediție de I. D. Negulici”. Nr. inv. I 5334(272), I 5762(673). Bibl.: B.R.M. III, (L-Q), p. 240, nr. 35160; B.R.M. III, (L-Q), p. 579, Negulici, Ioan D. Traduceri;
62. **MARTIN, L. AIMÉ** - *EDUCATIA MUMELOR DE FAMILIE*, VOL. II, In tipografia lui I. Eliade, BUCUREȘTI, 1846. „Scriere încoronată de Academia Franțeză Tradusă liber după a patra ediție de I. D. Neguleci”. Nr. inv. I 5334(272). Bibl.: B.R.M. III, (L-Q), p. 240, nr. 35160a; B.R.M. III, (L-Q), p. 579, Negulici, Ioan D. Traduceri;
63. **MELHISEDEC, PROTOSINC.** (Magistru și Profesor de Teologie în Seminaria Centrală) - *TEOLOGIA DOGMATICĂ a Bisericeii Ortodoxe Catholice de răsărit*, Buciumul Roman, [IAȘI], 1855. „Publicată în limba română, pentru șoalele măi înalte clericale d 'in Principatul Moldaviei”. Nr. inv. I 5367(305). Bibl.: B.R.M. III, (L-Q), p. 287, nr. 35996;

⁴² Unicat. Florescu, 2000, p. 467, nr. 1773.

⁴³ *Prețul de 6 Sfanțihî*. Moliere, 1836, pp. 165-168. *Prețul de 6 sfanț*. Catalog, 1836, ff. 1n.-2n.

⁴⁴ Vezi și ediția din 1981.

64. **FRIEDRICH CHRISTIAN BAUMEISTER - LOGICA**, În Crăiasca Tipografie Orientalicească a Universității Peștii, BUDA, 1799. Tradusă de Samuel Micu-Clain. Nr. inv. I 5705(616). Bibl.: B.R.V. II, p. 416, nr. 622; Chindriș *et al.*, 2016, pp. 375-376;
65. **MIHĂESCU, GRIGORIE - CARTE METODICĂ PENTRU A ÎNVĂȚA LIMBA FRANCESĂ**, Ed. a III-a, Editoru Iosif Samitca, În Tipografia lui Iosif și Iancu Moise, CRAIOVA, 1858⁴⁵. „De pe a lui F. Bozzi, prelucrată și îmbunătățită de Roberto și Julvécourt. Tradusă în Românește și înavuțită”. Nr. inv. I 5320(258). Bibl.: B.R.M. III, (L-Q), p. 331, nr. 36767; B.R.M. I, (A-C), Bozzi, F., p. 445;
66. **MITTERPACHER, LUDOVIC - ÎNVĂȚĂTURĂ PENTRU AGONISIREA VITEI DE VIE**, Cu Tipariul Crăeștei Tipografii a Universității Ungurești din Pesta, BUDA, 1813⁴⁶. Nr. inv. I 5765(676). Bibl.: B.R.V. III, p. 81, nr. 830; Chindriș *et al.*, 2016, pp. 461-462;
67. **NEOFIT, VAMVA - ELEMENTURI DE FILOSOFIE MORALĂ**, Tipografia dela Cișmea, BUCUREȘTI, 1827⁴⁷. „... pentru iubitoarea de învățătură tinerime a Grecilor ... și tălmăcite în limba Românească spre folosul tinerilor Români de Constandin Radovici dintre Golești”. Nr. inv. I 5685(586), I 5686(597). Bibl.: B.R.V. III, p. 532, nr. 1307;
68. **[NIFON, MITROPOLITUL] - MANUAL DE PRAVILĂ BISERICESCĂ**, Ed. a III-a, Tipografia Callinicu Râmnicu, RÂMNICUL VÂLCII, 1861. Nr. inv. I 5189(127). Bibl.: B.R.M. III, (L-Q), p. 634, nr. 41886;
69. **PANAIOTESCU, G. - ISTORIA-A SACRA ELEMENTARIA A TESTAMENTU-LUI VECHIU ȘI NOUU**, Ed. a II-a, Tipografia lui Iosef Samitca și Iancu Moise, CRAIOVA, 1861⁴⁸. Nr. inv. I 50698. Bibl.: În B.R.M. III (L-Q), p. 721, Panaiotescu Gheorghe, Traduceri, este menționată doar prima ediție din 1851;
70. **PANN, ANTON** (Profesor de Muzică Bisericească în Seminarul Sf. Mitropoli) - **ANASTASIMATAR**, Întru asa Tipografie de Muzică Bisericească, BUCUREȘTI, 1847. Nr. inv.: I 54198, I 5281(219). Bibl.: B.R.M. III, (L-Q), p. 729, nr. 43427;
71. **PANN, ANTON - IRMOLOGIU CATAVASIER**, Ed. II, În Tipografia lui Anton Pann, BUCUREȘTI, 1854. Nr. inv. I 5249(187). Bibl.: Dimitrie Iarcu, *Bibliografia cronologica romana sau catalogu generalu de cartile romane*, Ed. a II-a, 1873, p. 70; Teodorescu G. Dem., *Operele lui Anton Pann. Recensiune bibliografică*, București, 1891, p. 49;
72. **PANN, ANTON - NUOUL ANASTASIMATAR**, În Tipografia lui Anton Pann, BUCUREȘTI, 1854. „Tradus și compus după sistema cea veche a Serdarului Dionisie Fotino și Didicat Prea Sfințitului și de Dumnezeu alesului Episcop D. D. Filotei Buzăul”. Nr. inv. I 5199(137). Bibl.: B.R.M. II, (D-K), p. 348, Fotino, Dionisiu; Dimitrie Iarcu, *Bibliografia cronologica romana sau catalogu generalu de cartile romane*, Ed. a II-a, 1873, p. 70; Teodorescu G. Dem., *Operele lui Anton Pann. Recensiune bibliografică*, București, 1891, pp. 118-122; Poslușnicu, Mihail Gr. - *Istoria muziceii la români*, Buc., [1928], p. 43;
73. **PLEȘOIAN, G. - CELE DIN TĂI CUNOȘTINCE**, A DOĂ EDIȚIE, Sibiu⁴⁹, 1833. „pentru învățătura tinerilor școlari cari încep a citi. Traduse din franțuzește și adăogate ... Mai îndreptată și mai adăogată de însuși traducătorul”. Nr. inv. I 5966(877). Bibl.: B.R.M. I, (A-C), p. 371, Blanchard, P.; B.R.M. III, (L-Q), p. 888, nr. 45968;
74. **PLEȘOIANU, GRIGORE** („Profesorul' de âmprumutat'a âmvățătură al' școalelor' Naționale din Craiov'a”) - **CELE DINTĂI CUNOȘTINȚE PENTRU TREBUIȚA COPIILOR CARE ÎNCEP A CITI**, Sibiu⁵⁰, 1828. „...traduse din franțozește” și prelucrate după P. Blanchard”. Nr. inv. I 5384(322). Bibl.: B.R.V. III, p. 600, nr. 1377; Chindriș, 1977, pp. 812-813;

⁴⁵ Prețul unui exemplar legat 4½ Sfanți. (Tipărit pe cotorul cărții).

⁴⁶ Unicat. Florescu, 2000, p. 422, nr. 1508.

⁴⁷ Muzeul Olteniei deține trei exemplare, fiind singurele pe raza județului Dolj.

⁴⁸ Prețulu acestei cărți este par. Doue-deci și patru. (f. 2v.).

⁴⁹ Pentru localitate vezi Bălășescu, 1848, pp. XI-XXX, nr. 13.

⁵⁰ Bălășescu, 1848, pp. XI-XXX, nr. 13.

75. **PLEȘOIANU, GRIGORE** („Professor de grammatcă al' Școalelor Naționale din Craiov'a") - **DIALOGURI FRANCEZO-ROMÂNE**, 1830⁵¹. „Carte făcută într'a dins' pentru pregătirea tinerilor, ce vor' se între la învățatur'a grammaticii franțezo-romanești". Nr. inv. I 5967(878). Bibl.: B.R.V. III, p. 701, nr. 1494;
76. **POENAR, P.; AARON, F. ȘI HILL, G.** - **VOCABULAR FRANȚEZO-ROMÂNESC**, TOMUL ÎNTÎIU. A-H, În Tipografia Colegiului Sf. Sava, BUCUREȘTI, 1840. Nr. inv. I 5284(222). Bibl.: B.R.M. III, (L-Q), p. 895, nr. 46085; B.R.M. I, (A-C), p. 5. Aaron Florian. În colaborare; B.R.M. II, (D-K), P. 622, Hill, George. În colaborare;
77. [**POPP, GHEORGHE**] - **DEPRINDERI ASUPRA CITITULUI**, Ed. I, În Tipografia lui Eliad, BUCUREȘTI, 1833. „spre întrebuințarea tinerilor din Școălele Începătore". Nr. inv. I 5902(813), I 5907(818). Bibl.: B.R.M. III, (L-Q), p. 919, nr. 46537;
78. **RADVANI, ADOLF** - **METODUL PRACTIC SPRE A ÎNVĂȚA LIMBA GERMANĂ MAI CU ÎNLESNIRE**, Tipografia lui Iosef Copainig, BUCUREȘTI, 1848. „Culese din mai multe Cărți folositoare și traduse în limba romană, spre folosul nației ... Cu aprobația onorabilii Eforii a instrucției publice pentru usul claselor de limba germană. Tipărit cu cheltuieala D-lui George Ioanid". Nr. inv. I 5753(664). Bibl.: B.R.M. IV, (R-Z), p. 14, nr. 49990;
79. **POVĂȚUIRE CĂTRE ARITMETICĂ**, Tipărită cu cheltuiala Crăeștei Tipografii a Universității Ungurești, Buda 1816⁵². „spre folosul Școalelor Românești celor din Țara Ungurească și din Părțile ei împreunate". Nr. inv. I 5823(734). Bibl.: B.R.V. III, p. 139, nr. 899; Chindriș *et al.*, 2016, p. 494;
80. [**ȘINCAI, GHEORGHE**] - **POVĂȚUIRE CĂTRE ECONOMIA DE CÂMP**, În Crăiasca Tipografie a Universității Ungurești, Buda, 1806⁵³. „pentru folosul Școalelor Românești celor din Țara Ungurească și din părțile ei împreunate" (pagina de titlu). Nr. inv. I 5689(600). Bibl.: B.R.V. II, p. 486, nr. 702; Chindriș *et al.*, 2016, pp. 420-421;
81. **REPEI, L.** - **ISTORIE ELEMENTARĂ PENTRU TREBUIȚA TINERIMEI MOLDO-RUMÂNEȘTI**, Tipărit la Fr. Valbaum, BUCUREȘTI, 1841⁵⁴. „pentru trebuința tinerimei Moldo-rumânești". Nr. inv. I 5867(778). Bibl.: B.R.M. IV (R-Z), p. 77, nr. 60199, cu mențiunea că este greșită paginația: /4/ f. IX p., 372 p., 1f., fiind de fapt 327 p.;
82. **RUS, IOAN** (Profesorul de Hronologie, Geografie și Istoria Universală, în Liceul episcopesc din Blaj) - **ICOANA PAMENTULUI sau CARTE DE GEOGRAFIE**, TOM. I, II, III, În Tipografia Seminariului, BLAJ, 1842⁵⁵. Nr. inv. I 5442(380), I 5354(292), I 5443(381), I 5444(382), I 5354(292). Bibl.: Dimitrie Iarcu, *Bibliografia chronologica romana sau catalogu generalu de cartile romane*, Ed. a II-a, 1873, p. 45;
83. **SCRIBAN, FILARET STAVROPOLEOS** (Rectorul Seminariei Centrale și Magistru de Teologie) - **SFINȚITA ERMINEVTICĂ**, Tipografia Buciumului Romanu Proprietari Tipografiei Buciumului Romanu. T. Codresco & D. Gusti, IAȘII, 1856. Nr. inv. I 5396(334). Bibl: B.R.M. IV, (R-Z), p. 225, nr. 62590;
84. **SFÂNȚA SCRIPTURĂ PE SCURT**, Ed. a II-a, Tipografia lui Iosif Copainig, BUCUREȘTI, 1847. „pentru toți Creștinii, și mai ales pentru școlarii din Seminare, și pentru preoți, încă și de sfățuire ostașilor... Tălmăcite din grecește de Efrosin Poteca, Arhimandrit Motrean". Nr. inv. I 5302(240). Bibl.: B.R.M. IV, (R-Z), p. 253, nr. 63037; B.R.M. III, (L-Q), p. 1036, Poteca, Eufrosin (Dimitrie). Traduceri;

⁵¹ Unicat. Florescu, 2000, p. 524, nr. 2141.

⁵² Unicat. Florescu, 2000, p. 440, nr. 1602.

⁵³ Unicat. Florescu, p. 379, nr. 1290.

⁵⁴ Prețul de 6 lei. Calendar, 1852, pp. 1n.-3n.

⁵⁵ P. 2, notă explicativă: *Cătră T. T. Subscriitorii: „...Tomul I cuprinde mai bine de 23 coale; de unde după înștiințare iar fi prețul pe hârtie de rând 1 fior. 10 cr., pe velină 1 fior. 33 cr.; numărul subscriitorilor totuși mai mare de cum l'am fost nădăjduit la pornirea acestei înăprinderi, m'au pus în stare a scări prețul acestui Tom, pe hârtie de rând la 1 fior. 4 cr. pe velină la 1 fior. 20 cr. bani de argint. Tomul II să va găta pe capetul lunii Noemvrie. Câteva zeci de exemplare s'au tipărit peste numărul subscriitorilor, și din acestea mă putem servi și la alții, tot cu acel preț. Autorul."*

85. **SONNET, [HIPPOLYTE]** - *ÎNTÎILE ELEMENTE DE ALGEBRA*, În Tipografia Colegiului Național, BUCUREȘTI, 1852. Nr. inv. I 5362(300). Bibl.: B.R.M. IV, (R-Z), p. 314, nr. 64066; B.R.M. III, (L-Q), p. 782, Pavel (Pavlici), Dimitrie. Traduceri;
86. **SPINAZZOLA, O.** (Professore in Gimnasiul Sântului Sava) - *FLOREA LITERATUREI ITALIANE*, BUCUREȘCI, 1862. „Opă autorisat de Onorabila Eforie a instrucțiunei publice pentru usul Școlilor din Romania întrégă”. Nr. inv. 3572. Bibl.: B.R.M. IV, (R-Z), p. 325, nr. 64268;
87. **SPINAZZOLA, O.** (Professore în Gimnasiul Sântului Sava) - *GRAMMATICA LIMBEI ITALIENE*, Librariu editoru G. Ioanid, Imprimeria a lui Stephan Rassidescu, BUCUREȘTI, 1862. Nr. inv. 3572. Bibl.: B.R.M. IV, (R-Z), p. 325, nr. 64271;
88. **STAGHIRITUL, ATANASIE** - *PRESCURTAREA ISTORIEI UNIVERSALE*, Privilegiata Tipografie din București sub Eforia Dumnealor boerilor Răducanul Clinceanul biv vel Stolnic și Dimitrache Topiliceanul biv vel Serdar, BUCUREȘTI, 1826. „Tălmăcită după cea ellinească în limba noastră Românească ... sau tipărit spre trebuința școalelor noastre și obștescul folos al neamului românesc de Cuviosul Igumen al Mănăstirii Sfintului Ioan din București chir Grigorie”. Nr. inv. I 5259(197). Bibl.: B.R.V. III, p. 495, nr. 1278;
89. **STILESCU, V.** - *ELEMENTE DE GRAMMATICA ROMÂNĂ*, Ed. a IX-a, Imprimeria Statului, BUCUREȘCI, 1865. „pentru classile primarie. Lucrată dupe programmul adoptatu pentru aceste classii”. Coligat. Nr. inv. I 50698. Bibl.: B.R.M. IV, (R-Z), p. 383, nr. 65278;
90. **TÂMPEANUL, SCARLAT [BARBU]** - *GEOGRAFIA ȚĂRII RUMÂNEȘTI*, Tipografia Pitarului Constandin Pencovici, BUCUREȘTI, 1840. Nr. inv. I 5898(809). Bibl.: B.R.M., IV, (R-Z), p. 528, nr. 67783;
91. **TEMPEA, RADU** („Directorul Școlilor Neunite”) - *GRAMMATICA ROMÂNEASCĂ*, În Tipografia lui Petru Bart, SIBII, 1797. Nr. inv. I 5860(771). Bibl.: B.R.V. II, p. 394, nr. 612; Chindriș *et al.*, 2016, p. 715;
92. **[TRAVANET, MARCHIZUL DE]** - *RUDIMENTU AGRICOLU UNIVERSALU*, BUCUREȘTI, Tipărit în Tipografia lui Iosef Copainig, 1850⁵⁶. Nr. inv. I 5815(726). Bibl.: B.R.M. IV, (R-Z), p. 608, nr. 69100; B.R.M. I, (A-C), p. 473, Brezoianu(I), Ioan. Traduceri;
93. **URSESCU, VASILIU** (Professoru de clasa IV primară din Pitești) - *MANUALU DE STILU EPISTOLARIU*, EDIȚIUNEA A DOUA, Tipărită în Tipografia Colegiului Național, BUCUREȘCI, 1860. „pentru trebuința școlilor primare”. Nr. inv. I 54209. Bibl.: B.R.M. IV, (R-Z), p. 672, nr. 70249;
94. **URZESCU, V.** - *EPISTOLAR SAU MODELE DE SCRISORI*, TOMUL I, În Tipografia Pitarului Constandin Pencovici, BUCUREȘTI, 1840. „Tipărit cu chieltuiala DD. Librerii Î. Romanov, și Poppviciși Visarion Rusu”. Nr. inv. I 5616(527). Bibl.: B.R.M., IV, (R-Z), p. 672, nr. 70248;
95. **VAHMANN, I.** (profesor de muzică vocală în colegiul național) - *PRINCIPURI GENERALE DE MUZICĂ EUROPEENEASCĂ-MODERNĂ*, Tipografia lui C. A. Roseti și Vinterhalder, BUCUREȘTI, 1846⁵⁷. Nr. inv. I 5868(779), I 5876(787). Bibl.: B.R.M. IV, (R-Z), p. 806, nr. 72443;
96. **VAIS, COLONELUL DE** (Vechiu Bailif de Mudon și mădulariu a mai multor Academii) - *PRINȚIPII FILOSOFICE POLITICE ȘI MORALE*, TOM. II, Tipografia: Institutul Albinei, IAȘII, 1847. „Tradusă din limba franțeză de Comisul Costachi Gane”. Nr. inv. I 5347(285). Bibl.: B.R.M. IV, (R-Z), p. 813, nr. 72542; B.R.M. II, (D-K), p. 379, Gane, Costachi. Traduceri;
97. **VALIAN, J. A.** - *VOCABULAR PURTAREȚ RUMÂNESCU-FRANȚOZESC și FRANȚOZESCU- RUMÂNESC*, În Tip. Lui Friderih Valbaum, BUCUREȘTI, 1839. Nr. inv. I 5911(822). Bibl.: B.R.M. IV (R-Z), p. 683, nr. 70360;
98. **VĂCĂRESCU, IANACHE** (Dicheofylax a Bisericii cei mari a Răsăritului și Mare Vistieru a Prințipatului Valahiei) - *GRAMMATICĂ RUMÂNESCĂ*, Tipografia Sfintei Episcopii a Râmnicului, 1787. Nr. inv. I 5403(341). Bibl.: B.R.V. II, p. 394, nr. 612;

⁵⁶ 3 țvanșihi. B.R.M. IV, p. 608, nr. 69100. Prețul de 6.30 lei. Calendar, 1852, pp. 1n.-3n.

⁵⁷ Prețul de 4.20 lei. Calendar, 1852, pp. 1n.-3n.

99. **VIDA, GHEORGHIE** (Roman nobil din Marmația) - *GRAMMATICĂ PRACTICĂ ROMANO-FRANȚOZASCĂ*, Tipariul Crăeștii Universității, BUDA, 1833. „spre folosul Tinerimeii Romanești”. Nr. inv. I 5353(291). Bibl.: B.R.M. IV, (R-Z), p. 754, nr. 71485;
100. **VLĂDESCU, GR.** - *ELEMENTE DE GEOGRAFIA*, Ed. a XII-a, Imprimeria Statului, BUCURESCI, 1866. „pentru clasele II și a III primarie. Lucrată după programul classiloru primarie”. Coligat Nr. inv. I 50698. Bibl.: B.R.M. IV, (R-Z), p. 778, nr. 71911;
101. **VOINESCU, I.** - *CURS ELEMENTAR DE ISTORIA ARTEI MILITARE*, Tipografia Națională a lui J. Romanow et Comp, BUCURESTI, 1857. „Ecstras din franțozește și predat în Scoală de Colonelu I. Voinescu”. Nr. inv. I 5735(646). Bibl.: B.R.M. IV, (R-Z), p. 784, nr. 72027;
102. **YUNG, [EDWARD]** - *CULEGERE DIN CELE MAI FRUMOASE NOPTI ALE LUI YUNG*, Ed. a II-a, În Tipografia lui Eliad, BUCUREȘTI, 1835⁵⁸. „Priimită de Consiliul Profesorat pentru deprinderea tinerimeii la analisurii și la compunerii”. Nr. inv. I 5825(736). Bibl.: B.R.M. IV, (R-Z) p. 834, nr. 72875; B.R.M. III, (L-Q), p. 203, Marcovici, Simeon. Traduceri.

ABREVIERI

B.R.M.: Bibliografia Românească modernă

B.R.V.: Bibliografia Românească veche

bipl.: bibliografie

buc.: bucăți

chir.: caractere chirilice

cop.: copertă

f.: fila

înv.: învățător

lat.: caractere latine

n.: nenumerotată

nr. inv.: număr de inventar

p.: pagina

prof.: profesor

r.: recto

v.: verso

unicat: carte unicat în județul Dolj.

BIBLIOGRAFIE

Alexandru-Ionuț, M. 2014. Instituțiile de învățământ din Craiova în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. *Oltenia. Studii. Doc. Cercet* 2, pp. 39-45.

Almanahu statului a toată Țara Romanească pe anul 1837.

Andrei, N. 2005. *Istoria învățământului din Craiova.* Craiova.

Bălășescu, N. 1848. *Istorie pe scurtu a Literaturei gramatice române.* Bălășescu, N. *Grammatică Română.* Sibiu, pp. XI-XXX.

Bănescu, N. 1910. Pagini din trecutul școalei române. Învățământul public din Valahia la 1832. *Revista generală a învățământului* V, nr. 8, pp. 592-599.

Bănescu, N. 1915. *Un dascăl uitat: Grigore Pleșoianu.* București.

Bibliografia Românească modernă (1831-1918). 1984, 1986, 1989, 1996. vol. I (A-C), II (D-K), III (L-Q), IV (R-Z). București.

⁵⁸ Prețul de 6 *Sfanțihî*. Moliere, 1836, pp. 165-168. Prețul de 6 *sfaņ*. Catalog, 1836, ff. 1n.-2n.

- Bianu, I., Hodoș, N., Simonescu, D. 1903, 1910, 1912-1936, 1944. *Bibliografia Românească veche (1508-1830)*. vol. I (1508-1716), II (1716-1808), III (1809-1830), IV (Adăogiri și îndreptări), București.
- Biblioteca, 1834. Cărțile ce s'au tipărit în anul 1829. *Biblioteca Românească II*, Buda, p. 56.
- Calendar, 1852. Lista cărților oferite spre vânzare aflate în Librăria C.A. Rosetti și Vinterhalder. *Calendarulu popularu pentru anul 1852*. București, pp. 1n.-3n.
- Catalog, 1836. Catalog De Cărțile ce se-află în Tipografia lui Eliad și de cele ce sânt a se-tipări. *Culegere din scrierile lui I. Eliad*. Bucurescti, ff. 1n.-2n.
- Chindriș, I. 1977. *Chipuri din hronicul neamului*. București: Albatros.
- Chindriș, I., Iacob, N., Mârza, E. 2016. *Cartea românească veche în Imperiul habsburgic (1691-1830)*. Cluj.
- Diaconovici-Loga, C. 1821. *Chemare la tipărirea cărților românești*. Buda.
- Două inscripții, 1934. *Arhivele Olteniei XIII*, nr. 74-76, p. 422.
- Filitti, I. C. 1934. Scrisori inedite ale lui Petrache Poenaru. *Arhivele Olteniei XIII*, pp. 266-276.
- Florescu, A. 2000. *Tezaur carte românească veche 1557-1830*. Craiova: Aius.
- Fortunescu, C. D. 1933. Un vechi dascăl craiovean: G. M. Fontanin. *Arhivele Olteniei XII*, pp. 316-342.
- Iarcu, D. 1873. *Bibliografia chronologica romana sau catalogu generalu de cartile romane*.
- Moliere, 1836. Catalog. De cărțile ce se-află în Tipografia lui Eliad și cele ce sânt a se-tipări. Moliere, *Sgârcitul*. București, pp. 165-168.
- Năsturel, P. V. 1912. Corespondența dintre Petrache Poenaru și unchii săi George (Iordache) și Gr. Otetelișanu. *Revista generală a învățământului VII*, nr. 8, pp. 490-495; nr. 9, pp. 549-552.
- Pleșoianul, G. P. 1828. *Cele din tăiu cunoștințe*.
- Popescu, M. 1931a. Documente privitoare la începuturile școalelor din Craiova. *Arhivele Olteniei X*, nr. 56-58, pp. 347-402.
- Popescu, G. 1912. Instrucția militară în școalele normale. *Revista generală a învățământului VII*, pp. 456-460.
- Popescu, M. 1931b. Din trecutul învățământului la Craiova. *Arhivele Olteniei X*, nr. 56-58, pp. 273-290.
- Poslușnicu, M. G. 1928. *Istoria muzicei la români*. București.
- Pospai, M. 2003. *Memoria Băniei*. Craiova.
- Rădulescu, T. 2020. Aspecte sociale și demografice din istoria Mahalalei Obedeauu din Craiova în secolul al XIX-lea. *Oltenia. Studii și comunicări. Arheologie-istorie XXVII*, pp. 218-269. *Revista generală a învățământului VII*, nr. 9, 1912.
- Sand, G. 1847. *Bibliografie*. Sand, G. *Secretarul intimu*. Bucuresci, f. 1n.
- Segescu, P. 1943. Contribuții oltene la dezvoltarea științei în România. *Oltenia*, p. 137.
- Teodorescu, G. D. 1891. *Operele lui Anton Pann. Recensiune bibliografică*. Bucurescî.